

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalthistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BAKKEHUSET

AF
LOUIS BOBÉ

H. HAGERUPS FORLAG · KØBENHAVN

MCMXXXVIII

BAKKEHUSET

AF

LOUIS BOBÉ

BAKKEHUSET var fra først af et Mark- eller Vangehus, hvis Historie gaar tilbage til 1622, da Roskilde Landevej fra Solbjerg blev lagt over Valby, saa at den paa Valby Mark løb sammen med Køgevejen og fortsattes til Vesterport. Huset, der kun var 4 Fag langt og forsynet med Tegltag, laa oprindeligt paa Valby Bakke ud for det Sted, hvor Køgevejen bøjede af mod Syd, men var i 1646 flyttet til dets nuværende Plads under Toppen af Valby Bakke. Som dets tidligste Beboere nævnes Bertel Nielsen (1655) og Anders Andersen Lollik (1680), hvilken sidste i 1692 bortfæstede det til Anders Nielsen, der her i 1706 havde et »Gæstehus« paa Kongens Grund og tillige herbergede en Del Hofbetjente, naar Kongen (fra 1704) residerede paa sit nyopførte Slot Frederiksberg. I 1713, da Anders Nielsen købte Gæstgivergaarden »Den gule Hest« og flyttede til Vesterbro, forlod han Bakkehuset, der 1718 afhændedes til Morten Henrich Bech, som umiddelbart efter solgte det til Overberider Claus Wendorff.

Claus Wendorff fødtes 11. Oktober 1669 og har antagelig taget Navn efter Landsbyen Wendorf i Holsten (Hagen Sogn) eller det Schackske Gods Wendorf i Meklenborg (Grevesmühlen Amt). I 1694 fik han Ansættelse som Ride-skolar ved Frederiksborg Stutteri, hvor Kongens Paradeheste tillagdes. Aaret efter blev han »retslig tilholdt og tvunget til at tage en Kone«. Han forfremmedes i 1699 til Berider og var derefter Ridelærer ved det ridderlige Akademi i København indtil dettes Ophør i 1709. Under Felittoget i Pommern var han i Kongens Følge og havde Tilsynet med hans Ride- og Køreheste. Ved Tilbagetoget efter Slaget ved Gadebusch, 20. December, hvor Kongen som en af de sidste forlod Valpladsen og nær var bleven taget til Fange, udviste Wendorff stor Snarraadighed. I Nattens Mørke lykkedes det ham over al Forventning at bjerge alt, hvad Kongen havde maattet efterlade, deriblandt Krigskassen, Heste og Vogne, og føre det over den holstenske Grænse sammen med hvad han kunde opsamle under Vejs af Hærens Efterladenskaber fra Tilbagetoget. Efter 2—3 Dages »møjsomme og kostbare Vandring« ankom han til Oldesloe, hvor Kongen havde opslaaet sit Kvarter. I 1722 udnævntes Wendorff til Overberider, i hvilken Stilling han fulgte nærmest efter den kongelige Staldmester.

Om den borgerlige Anseelse, Wendorff nød, vidner bl. a., at han i 1719 var Medlem af Kommissionen til Gadernes Renligholdelse.

Da Wendorff overtog Bakkehuset, stod der her, efter hans eget Udsagn, kun »en slet uanselig Hytte, lidet bedre end et snart forfaldent Landsbyggede-Hus«. Nogen Tid efter lod han opsætte en Bygning »af nogenlunde Skikkelighed«. Da Kongen, som var Wendorff meget bevaagen, fandt Stedets Beliggenhed gunstig for Indretning af en Staldbygning til Ophold for Gardervagten, naar de kongelige og fyrstelige Herskaber residerede paa Frederiksberg Slot, opførte Wendorff en Stald til 34 Heste og byggede op til Vaaningshuset et Opholdsrum for den vagthavende Officer og Underofficererne.

Kort efter Overtagelsen af Bakkehuset fik Wendorff Bevilling paa at holde Kro her og 1722 Privilegium paa at lade brygge og brænde saa meget Øl og Brændevin, som kunde konsumeres her, fortrinsvis af Garderholdet paa Stedet.

Ti Aar senere gjorde Wendorff overfor Kong Christian VI gældende, at disse Begunstigelser kun havde bragt ham liden Fordel. Af Rejsende til og fra København kørte de fleste forbi paa Grund af Hovedstadens umiddelbare Nærhed. Stedet besøgte kun i de 3—4 Sommermaaneder, og om Vinteren var der kun ringe Søgning. Gæsterne, endog Bønderkarle, vragede det tynde Øl, han bryggede, og den mindre gode Brændevin, han paa Grund af manglende Tilliggende af Agerdyrkning tilberedte, og som stod ham i 26—28 Skill. Potten, medens man i København kunde fremstille den for det halve.

I Aaret 1729 havde Wendorff faaet Forpagtningsbrev paa »et lidet Buskads eller den saakaldte Remise til Græsning af en Ko, som kunde give hans svagelige Kone Mælk«, mod en aarlig Afgift af 10 Læs Hø. Remisen betegnes da som en Græsgang mellem Hollændermarken og Vester Stenbro, »hvor Stadens Folk tilforn, da Græsset blev staaende, om Sommeren søgte en liden Fornøjelse dér at sidde og spise en Mundfuld Mad«. I 1736 blev Remisen tilplantet som en 15 Alen bred Skovbræmme, »hvor Vildtet, naar det kom for nær mod Udkanten, kunde finde Ro«, hvorefter den har faaet Navn, under hvilket den ogsaa forekommer i Oehenschlägers Dagbøger fra hans Skoletid. Ved Aarhundredskiftet plantedes her den nuværende Allé, der opkaldtes efter Rahbek og endnu viser enkelte Træer fra hans Tid.

Wendorff døde den 11. Januar 1749 og jordedes paa St. Petri Urtegaard, hvor en stor flad Sten med Indskrift endnu minder om ham og hans Hustru, der overlevede ham indtil 1756.

Samme Aar, Wendorff døde, fik hans Enke Bevilling paa at bruge og benytte »den saakaldte Remise« paa Livstid, medens det ham givne Kroprivilegium blev inddraget. Hun afhændede straks efter Bakkehuset til Kaptajn i Livgarden *Carl Ulrik von Bülow*, senere Generalmajor og Kommandant paa Bornholm.

I 1752 klagede han til Kongen over, at han ikke saa sig i Stand til at vedligeholde et Staldrum, der i Wendorffs Tid var overladt Livgarden, naar den laa her under kongelig Kommando. Da Brygning og Brænding hovedsagelig var

beregnet paa Gardisterne, og Kongen ikke holdt Hof paa Frederiksberg, gav Huset ingen Indtægt, hvorfor han ansøgte om og fik Fornylse af Kroprivilegiet mod Forpligtelse til at lade Drikkevarer komme fra København og erlægge en aarlig Afgift af 4 pCt. af Indtægten. I Bülow's Tid fandtes paa hans Ejendom et Vaaningshus af Mur- og Egebindingsværk, 30 Fag langt, en Vinkelbygning til Opstalding af 70 Heste, en Bygning med Gæstestue, Vagtstue, Officers-, Mellem- og Bagstue samt Brygge- og Brændevinsrum og en Keglebane. I 1753 averterede Bülow Bakkehuset til Leje, enten den nederste Etage med 4 Værelser eller den

Bakkehuset 1925. Efter Akvarel af Viggo Dahl.

øverste med 5 Værelser, begge Lejligheder med Køkken og Spisekammer, og begge med Udsigt til Staden, den halve Have og Fiskeparker.

Bülow tilskødede i 1756 Bakkehuset til Statsminister, Greve *Johan Ludvig Holstein-Ledreborg*, der med sin Forkærlighed for Landlivet og Havedyrkningen havde til Hensigt at anlægge en Lystgaard paa Stedets Jorder. Ligesom Kong Frederik V havde skænket den saakaldte Fasangaard til Johan Hartvig Ernst Bernstorff, der her byggede sig et Lystslot, overdrog han som Gave til Holstein »flere Jordstykker blandt hvilke Grunden til det saakaldte Bakkehus, hvis Bygninger Greven har tilhandlet sig og agter samme i Tiden at lade afbryde og lægge Grunden til den øvrige Ejendom«. Heraf fremgaar, at det gamle Valby Bakkehus ikke har ejet den Grund, paa hvilket det var bygget. Det Holstein skænkede Vænge (henved ni Tdr. Land) havde Form af en Trekant, hvis ene Side, den sydlige, fulgte den nuværende Rahbeks Allé (Remisen), den anden (den vestlige) begrænsedes af Pilealleen, medens den tredje, der nu dannes af Vesterbrogade, paa den Tid har strakt sig længere mod Nord, sikkert til Grænsen af den senere opførte Slotskros Grund.

I 1760, saavel i Maj som i December, boede Geheimeraad Hjelmstjerne paa Bakkehuset, der allerede da maa have været nogenlunde herskabeligt indrettet, idet Luxdorph var til Middag herude sammen med Greve og Grevinde Holck.

Grev Holstein satte ret betydelige Byggearbejder og Haveanlæg i Gang, som sikkert har været ledet af Bygmester J. C. Conradi, der ved hans Død i 1763 overtog »saavel det nye som det lille, gamle Bakkehus«, hvilket sidste da beskrives som en gammel Bygning »til Gaden«, af Bindingsværk, Egetømmer, 15 Fag Mur, en Etage med to Kvister ud til Vejen, hver 3 Fag, i Etagen 4 Stuer og et Køkken med Skorsten, i Kvisten to Sale, hvoraf den ene var beklædt med Panel og gammelt Voksdug, medens den anden havde bare, kalkede Vægge. Ud mod Haven, i hvilken Grev Holstein havde anlagt et Orangeri med Lavrbærtræer i Ballier og Potter, laa et Sidehus, 15 Fag Mur, Bindingsværk, to Etager høj. Tillige omtales den ny opbyggede Gaard, 16 Fag Mur med Staldrum.

Holstein lod plante en Lindeallé ud fra Hovedindgangen, det af Rahbek besungne »Ly af løvrig Linderad«. I 1777 falbydes paa Gl. Bakkehus 100 Stykker hollandske, rankstammede Lindetræer, »fem Alen høje, ungefær en Mands Arm eller Laar tykke«, hvor de i en Allé, staaende i fuld Vækst, kan blive Liebhave forevist. Af Alleen, der førte ned til Bakkehusets Grænseskel i Rahbeks Tid, midt Vejs i den efter ham opkaldte Allé, var for en Menneskealder siden de to første ud for Hovedindgangen bevarede, men nu er kun den ene med sin 180-aarige mægtige Krone tilbage.

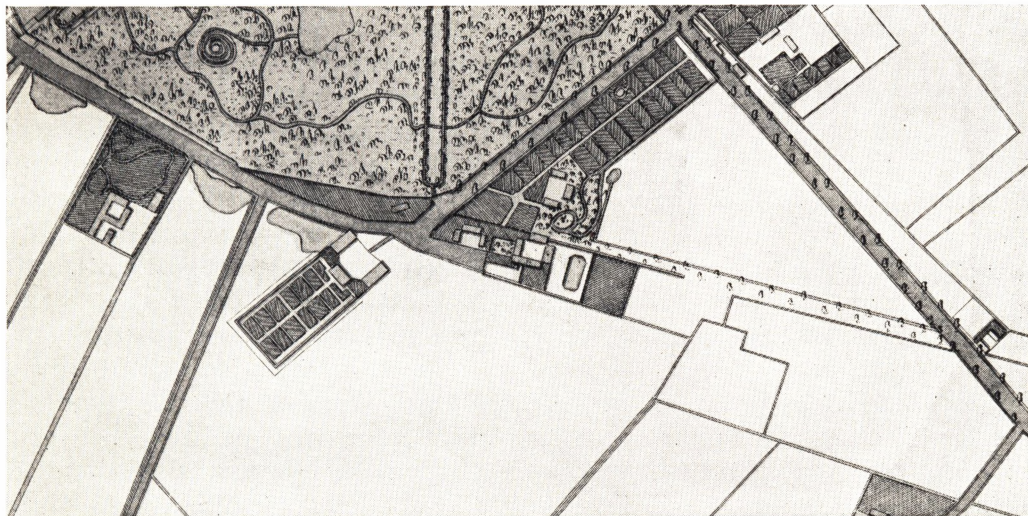
Conradi havde ved Købet af Bakkehuset samlet et ret stort Areal paa sin Haand, over 12 Tønder Land. Han optog kort efter et Laan paa 7,000 Rdlr. af Geheimeraad Hjelmstjerne mod at give denne første Prioritets Sikkerhed i »*de ny Bygninger der ville blive færdige til Juni Termin 1764*«. Uden Tvivl er der her Tale om Opførelsen af det Vaaningshus med Tilbygninger, der kom til at ligge øverst paa Bakken og fik Navn af *Ny Bakkehus*. Hele Husets herskabelige Indretning i Modsætning til det mere jævnt borgerlige Gl. Bakkehus tyder paa, at Grev Holstein før sin Død, der gjorde brat Ende paa hans Byggeplaner, har udset dette Hus til Beboelse.

To Aartier før Rahbek og hans Hustru fæstede Bo paa det gamle Bakkehus, var dets Søstersted Midtpunktet for Hovedstadens Selskabelighed, da Livlægen *Johan Just von Berger* havde erhvervet det efter Conradi. Om det ny Bakkehus har C. H. Pram skrevet Linjerne:

»Hvert Slags herlig Talent, paaskønnet, omfavnet med Blidhed,
Tyed' til Bergers Hjem, som til beslægtede Vens«.

Huset stod altid aabent om Aftenen for tilfældige Gæster. Her samledes Lærde og Kunstnere med Arveprins Frederik og hans Gemalinde, fremmede Gesandter, de litterært interesserede tyske Familier som Bernstorff, Reventlow og Schimmelmänn og Præsten B. Münter. Berger var en passioneret Musik-

dyrker, og hans Datter, gift med Theaterchefen H. W. v. Warnstedt, havde arvet hans Talent og drog mange Gæster til Huse ved sit ypperlige Klaverspil. J. J. v. Berger døde 1791, efterladende sig et rigt Eftermæle som en af Landets, ja vel en af Tidens ypperste Læger, som en utrættelig Filantrop og en sjælden harmonisk Personlighed. I 1794 købtes Stedet af Statsminister *Chr. Brandt*, Grev Enevold Brandts Broder. Endnu saa sent som i 1880 henlaa det ny Bakkehus med sine hyggelige, gulkalkede Længer, sine Linde- og Kastanieskygger som en landlig Idyl. Af Husets stilfulde røde Sal har V. Hammershøj malet et Billede,

Gl.- og Ny Bakkehus (i Midten) og Omgivelser 1780.

der nu findes i Hirschsprungs Malerisamling. Paa Stedets Grund har Byggespekulanter til højre for Nedgangen i Rahbeks Allé ladet opmure et anmassende knejsende Hus, der tog Luft og Lys fra Lavningen nedenfor, og til venstre en Lejekaserne, der i strafbar Hæslighed søger sin Lige.

Johan Christian Conradi var født 1709 i Sachsen-Gotha og havde fra 1730 været etableret som Murmester i København, men svang sig efterhaanden op til Entreprenør i større Stil og blev 1762 kgl. Bygningsinspektør med det Hverv at føre Tilsyn med de Bygninger, Godsejerne opførte. Han byggede 1754 Opfostringshuset paa Christianshavn (det senere Søk væsthus), 1756 Ejendommen paa Hjørnet af Amaliegade og Frederiksgade, Rahbeks Barndomshjem, samt det nu nedbrudte »Almindeligt Hospital« i Amaliegade. Conradi blev en velstaaende Mand, hvortil bidrog, at han i 1763 fik Bevilling paa Krohold i Bakkehuset og Indtægten af de fornemme Lejere, som han ved idelige Avertissementer drog til Huse om Sommeren, og hvis Navne han skilte med i Aviserne. Desuden indlogerede han i Struenseetiden Damer og Kavalerer fra Hoffet, saaledes i 1769 i det nye Bakkehus Geheimeraad Gabel, Staldmester, Baron Bülow og Kammer-

herre Lerche. I 1766—67 laa Geheimeraad F. C. Rosenkrantz paa Landet i Bakkehuset.

Conradi var hjemsøgt af tunge huslige Sorger. Hans Hustru, Charlotte Amalie Skow, døde i 1762 af et Saar, hun havde tilføjet sig »i stor Melankoli«. Sønnen, til hvem han for 5,000 Rdlr. havde købt Regimentskvartermester-Chargen, havde arvet Moderens Tungsindighed og endte sit Liv i St. Hans Hospital. Yderligere var Conradi i sine sidste Aar tynget af økonomiske Bekymringer. Da Anlægget af Roskilde Landevej 1776 bortledte Færdselen forbi Bakkehuset, mistede dette sin Søgning og fik tilmed en Konkurrent i Mestersnedker Chr. Jac. Preisler, der samme Aar ved Vejen til Slottet »paa den Side Kirken ligger«, havde opført en Gaard »til Bekvemmelighed for dem, der maatte opholde sig ved Slottet eller som behøvede Sommerværelser«.

»Det skønne Privilegium af Krohold var nu til ingen Nytte«, skriver Conradi, »eftersom Landevejen var anlagt langt derfra og paa den anden Side Huset gennem Frederiksberg Marken, lige gennem hans Jorder, som derved var adskilte paa hver Side af Vejen og følgelig af ringe eller liden Værdi, da Indhegning og Indgrøftning vilde koste mere end Jorderne var værd«. Ved Auktionen i Conradis Fallitbo i 1777 deltes Ejendommen i to Dele: Gamle Bakkehus med Lindeallé, Have og de gamle og ny Bygninger ved Landevejen samt en ubebygget Trekant Jord — og Ny Bakkehus ved Hjørnet af Pilealleen. Gl. Bakkehus købtes af C. H. Ordning for 2,750 Rdlr. og Ny Bakkehus af Livlægen J. J. von Berger for 2,550 Rdlr. Conradi klagede bittert over det ved Salget lidt Pengetab, eftersom »de tvende Gaarde, han havde opbygget af ny, med Bakkehuset og dets Jorder« havde kostet ham 13—14,000 Rdlr. og mindst skulde være 8—9,000 Rdlr. værd. Han døde i 1779 som en fattig Mand i Huset hos sin Svigersøn, Hofthømmermester og Brandkaptajn A. Pfütznér.

Carl Henrik Ordning var med sit ravjyske Mæle og sin djærve Spas en i vide Kredse populær Mand, der lejede Bakkehuset ud til Sommergæster og jævnlig averterede i Adresseavisen med sine Værelser. Hans første Lejer var den fra Kong Christian VII's Hofhistorie bekendte Kammerjunker, senere Kammerherre og Generalmajor von Schrödersee, frygtet for sin skarpe Tunge, og som saadan skildret af Carl Bernhard i hans Roman »Gamle Minder« under Navn af von Seifensee.

I Auktionsbetingelserne for Gl. Bakkehus hedder det med Henblik paa Kroprivilegiets Inddragelse ved Nedlægningen af Køge Landevej, at Køberen efter Ansøgning kunde erholde den Conradi i 1766 forundte Krobevilling, hvis han flyttede sin Næring til den ny Vej — Roskilde Landevej. Ordning benyttede sig af denne Begunstigelse og opførte i Aarene 1780—82 Slotskroen.

Ved Ordings Overtagelse af Gl. Bakkehus bestod dette af følgende Bygninger. Hovedbygningen, som vendte ud til Vejen, var 14 Fag lang, indrettet til en Gæstestue, ved samme to Kamre og et større og et mindre Køkken, foroven tre Kviste med ligesaa mange Værelser. Op til samme Bygning en anden, 9 Fag,

indrettet til Gennemkørselsport og to Stalde til 8 Heste, et halvtags Hus indrettet til Kostald, et Huggehus og mod Nord den anden Port med Stald til 16 Heste, en Lo og en Lade. Medens den saakaldte Hovedbygning er bleven ombygget og de til Brygning og Krohold anvendte Tilbygninger forsvundne, staar endnu tilbage den Rahbekske Fløj, sikkert i det væsentlige, som Conradi har bygget den, hvad Tagkonstruktionen bekræfter. Den beskrives som en grundmuret Bygning, vendende mod Øst, i to Stokværk, 13 Fag lang og 5 Fag dyb med to Opgange til det øverste Stokværk. Forneden 5 Værelser og Køkken med aaben Skorsten og 2 Komfurer. I øvre Etage en lang Gang (uforandret bevaret), hvorved 5 Værelser, overalt betrukne og malede med sirlig Maling og Fodpanel, de underste Værelser med gipsede Lofter. Fra Stuen og ud til Haven to Glasdøre. Overalt Bræddegulve, hollandske Døre og Laase samt engelske Vinduesrammer. I Bygningen fandtes 4 Vindovne.

I 1784 afhændede Ording Bakkehuset til Fuldmægtig *Lars Larsen* (gift med hans Søster Mette Cathrine), der atter i 1788 solgte det til sin »kære Broder« Værtshusholder *Johannes Orm*. Denne Mand, som oftere nævnes i Rahbeks Erindringer, var ingen almindelig Krovært, at dømme efter det lidet, man kender til hans Livshistorie. Han var 1773 blevet Student, atten Aar gammel, og Rahbek betegner ham som sin gamle Universitetskammerat og senere tjenstvillige Vært. Orm lagde snart Studierne paa Hylden, skaffede sig Beværternæring og forpagtede Slotskroen. I 1785 holdt han Bryllup med den »ejegode« Birgitte Helene Paus, Datter af en Sorenskriver i Norge. Rahbek fremhæver, at Orm ikke tog det saa nøje med Restancer og Pengelaan, og et yderligere Bevis paa hans Bravhed fremgaar af Folketællingslisten fra 1787, der nævner en fast Logerende, »Conrad Petersen, Student, femogfirsindstyve Aar, aldrig gift, lever af Hr. Orms Godhed«.

Blandt de tidligste, Aar efter Aar tilbagevendende Lejere i det gamle Bakkehus var Digteren *Christen Pram*. Det er ham, om hvem det fortælles, at en Besøgende traf ham liggende udstrakt i sin Stue paa Ryggen, da han endelig engang vilde have det højt til Loftet. Venskabet med Pram førte *Knud Lyne Rahbek* i Foraaret 1780 til Bakkehuset, hvor han fandt det »rus verum«, som hans Hjerte saa idelig sukkede efter, men mindst drømte han den Gang om, hvad dette Hus skulde blive for ham, og det var først fra 1787, at han baade Sommer og Vinter boede herude. Foruden Rahbek og Pram logerede paa Bakkehuset om Sommeren den lystige og letsindige Kammerjunker *Herman Schubart*, Broder til Grevinderne Charlotte Schimmelmann og Sybille Reventlow, mest kendt som Thorvaldsens Ven. Ofte maatte Pram og Rahbek dele Seng med ham, naar han blev nødt til at overlade sit Værelse til gode Venner, der havde været i Besøg paa Ny Bakkehus og som »formedelst utidig Portlukning eller Regnvejr« ikke kunde naa tilbage til Byen.

Det var i Rahbeks muntre, idealistisk sværmeriske Ungkarledage i de store Frihedsaar, da han spiste, drak, læste og skrev ved samme Bord, da Lysene

brændte til Morgenstunden i et lystigt Vennelag ved en Bolle Punch eller et Par Flasker Vin. Ukendt med Økonomi og blottet for praktisk Sans vadede han ud og ind til Bakkehuset i Regn, Sne og Ælte med elegant udseende, tyndsaaede og tyndslidte Danseskø og sorte Silkestrømper. Ofte maatte han skylde Orm for Huslejen, men dette bragte dog ikke noget Skaar i det gode Forhold mellem Vært og Logerende, begges Sager drøftedes som »fælles Bakkehusanliggender«. Det var Venskabets, Verdensbroderskabets Tid, da danske og norske Røster blandedes, da *Jens Zellitz*, Vaarhymnens frejdige Digter, *Jonas Rein*, »den sande Sorgs uforlignelige Sanger, og *Lyder Sagen*, den sidste Udløber fra den norske Kreds, var Rahbeks Bordfæller i Huset, »hvor Glæden og de milde Muser bo«, Venner, der blev ham tro trods det skillende Hav og de skiftende Tider.

Afstanden fra Byen og de utrolig slette Veje medførte, at Bakkehuset den meste Tid af Aaret havde Præg af en Eremitbolig. Lige til Byens Porte strakte sig dybe Grøfter. Udenfor Fæstningsværkernes snævre og krogede Passage gjorde de mange ind- og udkørende Bøndervogne til Tider Vandringen ad de opkørte Veje højst besværlig. Ved Overskæringen mellem Frederiksberg Allé og Vesterbrogade kunde Moradset være saa dybt, at Kvinder maatte vente her som ved et Færgested, indtil en barmhjertig Mand hjalp dem over. Vesterbro var i Tørke et dybt Støvlag, men ved Højvande kunde Marker og Haver paa den søndre Side overskylls af Kalvebodstrands Bølger. Fra Oehlenschlägers Fødehus overfor den saakaldte Jernport ved Indkørselen til Frederiksberg Allé og ud til Rahbeks Allé, der med sit bundløse Ælte betegnes som det værste Stykke af Vejen, var der aaben Mark til begge Sider.

I hine Aar fandt *Jens Baggesen* Vejen ud til Bakkehuset, anbefalet Rahbek af Pram som »en underlig, entusiastisk melankolisk én«. Frihedsmændene *P. A. Heiberg* og *Collett* blev Stedets flittige Gæster og Venner, og i 1797 tog Rahbek det unge Brushoved *Malthe Conrad Bruun* under sin beskyttende Vinge inden hans Flugt til Hveen.

Bakkehusets egentlige Æra i dansk Aandslivs Historie regnes dog først fra 31. August 1798, da Rahbek efter at være bleven viet i Frederiksberg Kirke til den 23aarige *Karen Margrethe Heger* førte sin Brud hjem til de festlig smykkede Stuer, den Dag han skulde fejre sammen med hende de tredive Gange.

Da de Nygifte sammen med de to Forlovere, Brudens Fader og Brudgommens Ven og Medredaktør, Peter Collett, sad om det lille Festbord, istemte uformodet et Kor af Mandstemmer under Vinduerne Bryllupssangen af Thaarups »Peters Bryllup« til Schultz' yndefulde Melodi. Da Sangen var forstummet, aabnede Rahbek Vinduet for at bede Sangerne komme op og modtage Brudeparrets Tak, men da var alle som blæste bort fra Haven, og inden han kunde naa ned for at indhente dem, hørte han en Vogn rulle hastigt bort ned ad Alléen. Det var Frederik Høegh Guldborg, der havde givet Møde sammen med nogle Seminarister fra Blaagaard, hvor Rahbek den Gang var Lærer. Stemningen ved Bordet havde ikke været særlig løftet. Der manglede de festlige Skaaler, som Rahbek

elskede, idet begge Forlovere kun drak Vand, men da han fulgte dem til Vogns, traf han Huslæreren hos Orm, den unge Theolog Peter Daue, der ønskede ham til Lykke og blev bedt op. Medens hans Hustru og Pigen bragte Huset i Orden, fik Rahbek dog paa sin Bryllupsdag sin og Fru Kammas Skaal »ordentlig drukket«. Et Par Dage efter tiltraadte han sin Stilling som Lærer ved Christianis Opdragelsesanstalt paa Vesterbro.

Den første Vinter i Rahbeks Ægteskab var usædvanlig streng, og de nødtes derfor til at holde Hus i hans lille Arbejdsværelse, det eneste, de kunde faa opvarmet. Fru Rahbek sagde spøgende om det brøstfældige Hus, at hun her kunde fortsætte de astronomiske Iagttagelser, hendes Fader havde lært hende, i det hun fra sin Sofa gennem Revnerne i Taget ad to korresponderende Aabninger i Loftet kunde se »Aftenstjernen tindre i al sin Glans over Naboens Hus«.

Meget taler for, at Rahbek i de første fire Aar af sit Ægteskab har beboet »det gamle Valby Bakkehus«, det samme, der fra 1719 havde Kroholdsbevilling og laa op til Landevejen, som det bl. a. ses paa Zweidorffs Maleri fra 1837, et lille lavt Hus med to Kviste og det samme, der fra 1780 ophørte med at være Kro og først nedreves ved 1860. Naboens Hus maa jo være Bergers Bakkehus lige overfor. Her har ogsaa Kammas første Havejord ligget, som deres velvillige Vært overlod dem, thi Rahbek omtaler de her ud til Vejen staaende uhyre Piletræer. Fraregnet disse var dette Jordstykke en Stengaard, hvor der ikke voksede en Blomst eller god Urt, men som hun ryddede, dyrkede og tilplantede. I Aarene 1798—1802 bragte hun det saa vidt, at Rahbek, da han blev Ejer af Bakkehuset, kun nødig ombyttede den med den større Have, »der siden trivedes og forskønnedes under hendes Tryllehænder til et lidet Paradis, som i Anlæggets Smag og Blomsterpragt lod hin første, simple Urtegaard langt bag sig«.

Ægteparrets tidligste og begge lige kære daglige Omgangsfælle var Kamma Rahbeks Broder *Carl Heger*, som i det første Aarti af deres Liv paa Bakkehuset boede under Tag med dem. Gennem et halvt Aarhundrede stod Carl Heger sin Samtids bedste Mand nær som en stilfærdig, opofrende og deltagende Ven. Original af Væsen og slægtsmærket led han af indbildt Syge og dyrkede som et Evangelium Hufelands dengang meget yndede Bog om Kunsten at forlænge Livet. I 1809 flyttede han fra Bakkehuset til Amalienborg, hvor han fik Embedsbolig som Haandbibliotekar hos Prins Christian Frederik, en Gerning, der tiltalte hans kundskabssøgende, grublende Natur. Hans dybe Beundring for Oehenschläger voldte et alvorligt Brud mellem ham og Rahbek, da denne i 1816 som Theaterdirektør forkastede Frejas Alter, og i hele to Aar satte han ikke sin Fod paa Bakkehuset, indtil Svogrene ved O. H. Mynsters Begravelse rakte hinanden Haanden til Forsoning og det gamle hjertelige Forhold vendte tilbage.

Carl Hegers Broder Stephen havde faaet Faderens Særheder i Arv, der i hans senere Aar endog ytrede sig i forstærket Grad. *Stephen Heger* var en fremragende Skuespiller, der skabte en Række ypperlige Karakterfigurer i de Oehenschläger-

ske Sørgepil. Han ægtede i 1797 den for sit betagende Ydre — en fuldendt Type paa en nordisk Kvindeskikkelse — og for sit store dramatiske Talent fejrede Skuespillerinde *Ellen Marie (Elene) Smidth*, der bar Hovedrollerne i Datidens Repertoire, saasom Thora i »Hakon Jarl«, Valborg i »Axel og Valborg« og Dyveke i Samsøes »Dyveke«. Stephen Heger forlod Scenen af Lede for sin Kunst og blev, indesluttet og egenkærlig, fremmed for sin Hustru, sine Børn og Svigersønnerne E. C. Werlauff, kgl. Skuespiller V. Holst og Lægen M. A. Agier. Af hans ti Børn førte kun Sønnen, Skovrider Carl Heger, Slægten videre.

I det ny Aarhundredes første Sommer, ved St. Hans Tid, fandt *Adam Oehlschläger* Vej til Bakkehuset, hvor han lærte Kamma Rahbeks Søster *Christiane Heger* at kende, »en meget smuk Pige paa sytten Aar, sund og kraftig, med store blaa Øjne, snehvid Hud, Rosenkinder og askelyst Haar«. Her fandt de lykkelige to et Fristed for deres hjemløse Kærlighed, da hendes strenge Fader koldt havde afvist hans Bejlen til Datterens Haand. Ved de Elskendes første Møde bandt *Christiane Heger* af Kornblomster fra den tilstødende Mark en Krans til sin Udkaarne, der trolig gemte den, saalænge han levede. Ved Bakkehusets Port, til hvilken man naaede ad en smal Bro over en dyb Grøft, satte de hinanden Stævne, og i Smug trykkede hun til Afsked et Kys paa hans Haand, der nødigt slap Klinken. I Bakkehusets Dagligstue læste *Adam Oehlschläger* sine første Digte, der skabte hans Digterry, deriblandt »Guldhornene«, højt for sin Brud, sine tilkommende Svogre og Svigerinde.

Den »sortlokkede Yngling« eller »Adagiospilleren«, som »Ung Adam« kaldtes herude, mødtes i sin sprudlende Livslyst med Carl Hegers »den astheniske Hufelands« tørre Lune og Fru Rahbeks spillende Vid. I dette Tidsrum, det lykkeligste og mest poesifyldte i Bakkehusets Historie, opkom »hine velsignede Galenskaber«, Bakkehussprogets »cant words«, hvortil ogsaa Jonas Rein, der paa den Tid var kommen ned fra Norge for at søge Præstekald, under sit Ophold paa Bakkehuset gav Bidrag ved sine norske Vendinger og pudsige Navnefordrejninger.

Adam Oehlschlägers og *Christiane Hegers* unge Lykke spredte den vemodige Stemning, der havde fyldt Bakkehusets Stuer, da *P. A. Heiberg* den 7. Februar, inden han tiltraadte sin Landflygtighed, hvorfra han aldrig skulde vende tilbage, tilbragte en sidste Aftenstund i Rahbeks Hjem, ventende paa Rejsevognen, der skulde afhente ham ved Slotskroen. Ved det sidste bevægede Farvel her beholdt *Heiberg* en af *Kamma Rahbeks* Silkehandsker som Venskabs pant og gemte den siden lige til sin Død.

I den glødende Begejstring, der greb den akademiske Ungdom ved Englændernes Overfald og Kampen paa Rheden 1801, som gav Stødet til en national Rejsning, mødtes *Rahbek* og *Oehlschläger*, der begge lod sig indrullere i Studenterkorpset, den 40aarige Lieutenant og den 22aarige Fanejunker.

Rahbeks længe nærrede Ønske om at blive Ejer af Bakkehuset, »hvis Savn havde fulgt ham alle Vegne«, skulde gaa i Opfyldelse, da han i 1802 ved Hjælp

af en ikke ubetydelig Arv kunde erhverve Ejendommen med en Del af dens Tilliggende.

Gl. Bakkehus var faa Aar før, i 1799, af Orm bleven afhændet til Dispatchør *Knud Engelbreth Langberg*, der for en Sum af 7,200 Rdlr. tilskødede Rahbek

Adam Oehlenschläger.

Huset »tilligemed den til Stedet hørende Hauge og det for Enden af samme liggende Vænge samt den Strimmel Jord langs den søndre Side af Alleen, selve denne og den Grund Træerne staar paa«. I Salget forbeholdt Langberg sig den Jord, der laa paa den nordre Side af Alléen, og ved en Grøftevold, hvilket Grundstykke er identisk med den førnævnte Trekant (S. 7). Langberg betingede sig endvidere fri Passage gennem Alleen og Alléporten til Landevejen »til og fra det af ham paa Bakken nu af ny opbyggede Sted«, hvis daværende og fremtidige Ejere

skulde have Ret til at lade Træerne studse, saa at der fra sammes Stueetage kunde have en aldeles fri Oversigt til Stranden og Omegnen.

Det af Langberg i Aaret 1800 opførte, med faa Forandringer endnu bevarede Sted fik Navn af »*Ny Bakkegaard*« som Dattersted af »*Bakkegaarden*«.

Denne Ejendom, hvis Oprindelse gaar langt tilbage i Tiden, formodes at

K. L. Rahbeks Skydeskive fra 1825.

være opført af Etatsraad, Møntdirektør *Hans Schierven Knoph*, der døde 1788, og har maattet vige Pladsen for Anlægget af Gl. Carlsberg Bryggerier.

Sin Glæde over at kunne sætte Foden paa egen Grund og eje det Sted, til hvilke hans kæreste Ungdomsminder var knyttet, har Rahbek givet Udtryk i et stemningspræget Digt »*Til mit Bakkehus, August 1802*«, der indledes med Linjerne:

Omsider da, omsider mit du er,
 Du gamle Hjem i Fryds og Sorgers Dage!
 Min aarle Vaar, min Sommer henrandt her,
 Hos dig jeg og min Fremtids Høst hendrage!

Fra deres første, ikke synderlig hyggelige Opholdssted flyttede Rahbek og Hustru nu over i Stueetagen i Bakkehusets østlige Fløj, der ialt rummede syv

Værelser, og som de beholdt indtil deres Død. Den øvre Etage og Sidefløjen udlejedes fortrinsvis til Sommerbeboelse.

Bakkehusets, i 1780 trefløjede Bygning med Stalde og Udhuse, dannede et samlet Hele. Til hver Fløj hørte af Hensyn til Lejerne en egen Have; den største laa til den østlige Fløj og rummede en lille Dam, omplantet af Martsviolier og vilde Roser og overskygget af Lindetræer. Uden for Kamma Rahbeks Vinduer laa hendes egen lille Have, Genstand for hendes ømme Omsorg. I Udkanten af den større Have var en stor Høj med Udsigt over Byen. Ved den vestlige Fløj mod Valby Bakke stod fem høje, italienske Popler ligesom paa Vagt. Havens Grænseskel dannedes af Hække af Guldregn og Syrener.

Den Rahbekske Fløj er, som Façadeprospæktet paa Rahbeks Skydeskive viser, uforandret i sit Ydrebillede, nu dog kun med den ene af de to gamle Linde foran Indgangsdøren. Bortset fra mindre Forandringer er ogsaa det Indre bevaret. Dette stadfæstes af J. M. Thieles indgaaende Beskrivelse af Lokalteterne som ogsaa af Digteren C. K. F. Molbeck, der i sin Barndom hyppigt færdedes paa Bakkehuset og endnu saa sent som 1883, da han udgav sin Faders Brevveksling, bevidner, »at den berømte Hjørnestue, der i en Række af Aar var et af Aandslivets

Just Mathias Thiele.

lysende og varmende Arnesteder i Danmark, var ganske uforandret i Form og Rumforhold«. Støttet til sin egen Hukommelse og ved Paavisning af en da endnu levende Veninde af det Rahbekske Ægtepar medgav han sin Bog en af Arkitekturmaleren Hetsch rekonstrueret og møbleret Interiørtegning, der giver en i det væsentlige rigtig Fremstilling af Rummet.

Fra Gaardsiden førte, ligesom nu, to Indgange, den ene lige ind til Rahbeks Lejlighed, den anden ad en endnu bevaret Empiretrappe, op til Førstetagen, der fra 1814 var udlejet til Enken efter Geheimeraad Chr. Colbiørnsen. Ad denne Trappe var det, at hun, som H. C. Andersen fortæller i »Mit Livs Eventyr«, førte den unge Digter ned til Fru Rahbek Aaret før dennes Død. Uforandret er den elegante Tøndehvælving over Trappen og den lange Dosmestikgang langs med Værelserne ud mod Gaarden.

Kamma Rahbeks Hjørneværelse var Husets Samlingssted, Dagligstue og Spisestue, tillige ogsaa hendes Arbejdsværelse. For den trofaste Kærlighed, hun hele sit Liv igennem bar til sin »klinede Rede«, har hun maattet døje meget Ondt af Vinterkulde og Vestenvind, af Fugt og Røg, som tilsammen uden Tvivl har bidraget meget til at undergrave hendes sarte Helbred.

Lyset falder gennem tre Fag Vinduer, hvoraf det midterste i et afskaaret Hjørne af Stuen tidligere havde Udsigt til Kalvebodstrand gennem Slingplanter, som udenfor krøb op ad Muren. Langs med den bredte en Vinstok sine Grene, hvis tunge Klaser duggede Vinduet.

Midt i Stuen stod et Elmetræs Klapbord til 6—8 Personer, en Fødselsdags-gave til hende fra Rahbek. Det blev aldrig flyttet og tjente ikke alene som Spise-, men ogsaa som Læse- og Skrivebord samt til Værksted for Kamma Rahbeks Æskemageri og var derfor som Regel overfyldt med de hertil hørende Rekvisitter. Naar der skulde dækkes til Maaltid, blev den ene Side gjort ryddelig, for at hendes endnu her bevarede Damaskes Dug kunde bredes ud. Kom der Gæster, forstod hun at fjerne alle Spor af Dagens forskellige Sysler, Limpotter, Pap og Papir, Blækhushus og Kragefjer.

Skønt Rahbeks idelige Pengeforlegenhed til Tider kunde blive pinlig, synes Husets Frue ikke at have kendt eller opdaget dens fulde Alvor. Økonomi var ikke hendes stærke Side. Hendes Te var berømt for sin fine Blanding og Brødet dertil af første Sort og i en saadan Overflødighed, at der serveredes med samme Rundhaandethed og Udsøgthed baade for Gæsterne og Pigerne i Køkkenet, Havekarlen og Husets Faktotum, »gamle Stine«, der besørgede Indkøb og Kommissioner i Byen. Aftensbordet var Hovedmaaltidet. En dampende Steg, en Valbygaas, udsøgte Frugter og et Par Flasker Vin, henholdsvis med rødt og gult Lak, den lagrede Rødvind og den perlende Sauterne var, hvad der sædvanligt blev budt paa. Sammen med et Par Venner, helst ikke flere, var Rahbek i sit Element og glimrede som Anekdotefortæller. Ofte kunde det blive Midnat, uden at man mærkede det.

Op mod Væggen tilhøjre mellem Vinduet og Kakkelovnen stod en Bøgetræssofa, som Povl Dons, Grundtvigs nære Ven, skaffede Kamma Rahbek i Sommeren 1813, og om hvilken hun til Molbech beretter, at hun indviede den ved at læse et Brev fra ham, der rummede mange kærlige Ord. Sofaen benyttedes mest kun, naar en Gæst af Uvejrnødttes til at overnatte, men paa den redtes Kamma Rahbeks sidste Leje, hvor hun ogsaa udaandede.

Husets tyste Præg øgedes ved at det sjældent eller aldrig genlød af Toner. Kamma Rahbek vilde ikke dyrke en Kunst, i hvilken hun efter sit eget Udsagn kun var og blev en Fuser. Rahbek yndede ikke Musik. Ved Bagvæggen op til Kaminen stod ganske vist et Klaver, som Kamma Rahbek benyttede til at lægge fra sig paa. Af Stuens Vægprydelser lagde man Mærke til Hornemanns Pastelpor-træt af Rahbek over Sofaen, Jens Juels Maleri af P. F. Suhm (nu paa Frederiksborg) og Billeder af J. P. Mynster og Luther.

En Gennemgangsstue førte ind til Havestuen, hvorfra en Dør ligesom nu førte ud i det Fri. Her havde Fru Rahbek sine Bogreoler og nogle faa Møbler. Til venstre for dette Rum laa Rahbeks Studerekammer, den anden Yderpol i Bakkehuslivet, hvor han havde opdyngtet Bøger og Pakker, der maatte synes en haabløs Forvirring for alle andre end ham selv. Op til den yderste Vindues-

fordybning stod hans Skrivebord, der altid var fuldt af Korrekturark og Manuskripter. Op ad Midterpillen i Stuen havde han en Staapult, ved hvilken han fortrinsvis arbejdede. I Vindueskarmen hang et Bur med en Kanariefugl, til hvis skingrende Sang han havde vænnet sig saalænge, at han ikke kunde undvære den ved sit Arbejde. Ofte rakte han op i Burets Frøkasse for at tage nogle Frøkorn, som han afskallede og tyggede, og med dem i Munden kom han ind i

Kamma Rahbeks Hjørnestue. Efter Tegning af C. F. Hetsch.

Dagligstuen, hvilket gav Anledning til det velkendte Øgenavn, Kamma Rahbek har givet ham: *Egernet*.

Naar Lyset brændte ned i Stagen, og Ilden blussede ned i Ovn, tyede han fra sit Kammer over i Hjørnestuen, hvor Kamma Rahbek, ofte til ud paa Natten, var travlt beskæftiget med sit Brevskriveri.

De to yderste Kamre i Fløjen tjente til Gæsteværelser, som især toges i Brug ved Besøg af tilrejsende norske Venner.

Ud mod Gaarden laa Ægteparrets Soveværelse, hvor ogsaa Rahbek døde.

Bakkehusets »GENIUS LOCI« var og vil vedblivende være *Karen Margrethe Heger*. For dem, der ærer hendes Minde, er der ligesom gaaet Slid paa det Kæle navn *Kamma*, som hun lød i sin nærmeste Kreds, ved at det er blevet misbrugt

som Daabsnavn for utallige Børn, uden at man som Regel har forbundet nogen Tanke med en saadan Opkaldelse.

Hun tilhørte en saa udpræget Raceslægt, at den ikke formaaede i sig at optage helt nye Elementer, men endog i de skiftende Generationer, ogsaa paa Spindesiden, lige ned til Nutiden fastholdt sine Ejendommeligheder: en afgjort Realitetssans, et »utroligt« mimisk Talent, Sans for det komiske, Lyst til at revse dem man elsker.

Karen Margrethe Hegers Forældre var i Karakteranlæg og Livssyn saa bundforskellige, som overhovedet tænkes kan.

Faderen, *Hans Heger*, der i sin Person forenede to hinanden saa fjerntliggende Virksomheder som Bryggeriejer og Dommer i Hof- og Stadsretten og i sin Fritid lidenskabelig Tusindkunstner og Musikamatør, var en højtbegavet Mand, men af Naturen stejl og utilgængelig, uden Medfølelse for andre. Iøjnefaldende ved sit imponerende Ydre, med blege og markerede Træk, vandrede han gennem Byen med korslagte Arme, fordybet i sine egne Tanker.

Moderen, *Anna Louise Drewsen*, af den foretagsomme, ligeledes særmærkede Slægt, der har sat sine Spor paa Strandmøllen og i Silkeborg, var fra først af et livsglad Verdensbarn med et heftigt Sind og, som hendes Breve viser, uden dybere Tanker og aandelige Interesser, samt, i Modsætning til Datteren, uøvet i Penneføringen og mangelfuldt undervist. Hun blev et værgeløst Offer for Mandens Hustrutyranni og Skinsyge, som endog paa hendes Dødsleje gav sig et uhyggeligt Udslag.

Karen Margrethe Heger opvoksede i Hjemmet sammen med sine tre ældre Brødre. Næsten syv Aar efter hendes Fødsel — i 1782 — forøgedes Søkendeflokken med en Søster, *Christiane*, der skulde blive Adam Oehlenschlägers Hustru. Den Omhu, Faderen viste sin ældste Datters Kundskabstiegnelse, hans Opfattelse af hendes tidligt vaagne Særevner, er ligesom et Lysskær i de mørke Slagskygger, der hviler over hans Personlighed. Interesseret i Datterens udprægede Sprogmemme, som hun havde arvet efter ham, underviste han hende selv i Begyndelsesgrundene i Tysk, Fransk, Italiensk og Spansk som ogsaa i Botanik. Sin videre Opdragelse og Læsning fik hun i Byens daværende bedste Institut for unge Piger.

Sanddruhed og Ærlighed var Grundtræk i Karen Margrethe Hegers Karakter. De Ord, hendes beundrede Religionslærer, den tyske Præst paa »Christianshafen«, Dr. Adler, havde givet hende med ved Konfirmationen, at det var hans Glæde, naar hans Sognebørn omgikkes med Sandhed, hvilket tog Sigte paa denne hendes Kardinaldyd, var for den unge Pige som et Adelsbrev, hun aldrig svigtede. Et barnligt Sind, en kvik Oprindelighed, der bevarede hendes Hjerteblad friskt og grønt gennem Livet, kæmpede med hendes samtidigt grublende og alvorsfulde Grundstemning. »At være, ikke synes«, var hendes bevidste Valgsprog, der staaer at læse i det Segl, hun paatrykte sine Breve.

De engelske Humorister, ikke Klopstock og hans Følge, var hendes litterære Husguder, og Engelsk, som hendes Hjertensven, J. P. Mynster fandt saa uskønt,

var det Sprog, som tiltalte hende mest. Ironien var for hende en Livsbetingelse; hun kaldte sig spøgende Aristofanes' Niece. Som Grækerne vilde hun med al Ærbødighed for Guderne have Lov at smile ad dem. Den medfølende Karikatur var en menneskelig og kunstnerisk Udfrielse af hendes Væsen. Velsignet dansk af Sind, skønt fortrinsvis kosmopolitisk indstillet, var hun paa Vagt og i Harnisk overfor al Forskruethed, al »mjøsensk« Affekterthed, et Ord, laant fra hendes

Kamma Rahbek. Silhouet, klippet 1805 af F. L. Schmitz (?).

Læsning i en gammel Norgesbeskrivelse, hvor Mjøsen kaldes et svigefuldt og ulyksaligt Vand.

Karen Margrethe Heger var sig tidlig bevidst, at Skæbnen havde bestemt hende til at være saa meget for sine Venner, som hun havde faaet Evne til. I den modne Alder var det hendes Maal, »at forene alle Kræfter og være tillige den bevægelige Bølge og den faste Klippe«. Denne Magt til, med faste Baand at knytte alt sammen, hvad der var hende kært, har hun udtrykt i de stolte Ord: »Den, der i Venskab har givet saa meget som jeg, maa ikke trænge til at laane af Andre«.

Hende var det givet, baade af stride Sind og af saarede Hjerter at rydde Torne og i deres Sted at plante mangan Rose, ganske som hun af Bakkehusets

Vildnis oprykkede Tidsler og andet Ukrudt og med kyndig og kærlig Haand opelskede Blomster af sjælden Duft og Farve, som gror i mildere Himmelegne. Saaledes vilde hun omdanne Molbechs »ubehændige Væsen«, lyse op i hans Tungsindighed og Indesluttethed og ligesom luge hans Hjertes Overdrev snart ved »velment Kæleri«, snart ved moderlig søsterlige Formaninger. Hendes Brevveksling med Molbech er sikkert det værdifuldeste Brevskifte Mand og Kvinde imellem i den danske Literatur, og saa meget mere maa det beklages, at Originalerne til denne Brevsamling er tabt, og man er henvist til det af Molbechs Søn, Digteren C. K. F. Molbech, foretagne Udvalg.

Udgiveren er fuldt overbevist om, at Forbindelsen mellem Kamma Rahbek og Faderen var »en intellektuel Kærlighed, hvori Eros var trængt tilbage, men Psyche helt til Stede«. Forholdet naaer »den højeste Grad af varm Sympati« i Marts 1814, da der pludselig indtræder et Brud, som vel ikke afbrød Forbindelsen, men forandrede dens Karakter. Da det Brev, der har fremkaldt Fru Rahbeks Svar af 11. Marts, tilligemed flere andre, »som vistnok vilde have forklaret flere bratte Stemningsovergange«, er tilintetgjort, overlades man til Gisninger. Hendes Brev er overstrømmende af ømme Ord, og første og eneste Gang tiltaler hun ham med et fortroligt Du. Hun takker ham især, at han har givet hende Navnet Natalia. Mærkeligt nok har hverken Udgiveren eller nogen anden senere været opmærksom paa, at Molbech ved denne Navngivning har sidestillet sit Forhold til Kamma Rahbek med Wilhelm Meisters til den af Goethe i hans Roman i Fru von Steins Billede skabte Idealskikkelse Natalia. Goethe lader den hos begge Parter fra stille Sværmeri til Lidenskab svulmende Følelse ebbe ud i ædel Resignation, da ingen af dem vil røve noget fra den anden. Om man vil, kan det tænkes, at Kamma Rahbek og Molbech har været sat paa en lignende Prøve. Hertil kommer, at Molbech holdt Kamma Rahbek i Uvidenhed om sine vaagnende Følelser for »Grevebarnet« (Johanne Langberg) fra »Borgen« (Bakkegaarden), der flere Aar efter blev hans Hustru. De endnu bevarede hjertelige Breve fra Bakkehusets Frue til Molbechs »yngre Rose« viser noksom, at Bitterhed og Nag ikke fæstede Rod i Kamma Rahbeks Sind.

Hvad Kamma Rahbek vilde, hvad hun fik udrettet, skete i Kraft af det frie, varme Mod i hendes Hjerte, der aldrig blev kuet helt i onde Tider. Derfor kunde hun vel sørge *over* de misfornøjede, men ikke *med* dem. Tiden og Selvtugten i Forening havde dulmet hendes Sjæls stærke Længsler, hun var naaet til det ophøjede Stade, at det, Verden kalder Lykke, blev hende ligegyldigt. Men aldrig kunde hun ophøre at elske dem, hun havde sluttet sig til, med en Inderlighed, som hun i sit Gudsforhold har givet Udtryk i »Længslen efter at kunne slutte sin Gud i sine Arme som i sit Hjerte.«

Med Poesiens Ønskekvist anede og frigjorde hun hos mere end én af den yngre Digterslægt det lønlige Kildespring. Før nogen anden gav hun H. C. Andersen Digternavnet, og ved denne Indvielse af hendes Mund blev hans Tanke vakt for at skrive og digte.

»Jeg ejer intet,« bekender hun, »uden et Hjerte fuldt af Kærlighed.«

Denne Kærlighed og Trofasthed viste hun i Gerningen overfor den Mand, til hvem hun knyttede sin Skæbne. Femten Aar ældre end hun, blottet for ydre Fortrin, uforstaaende overfor den hans Hustru medfødte Sans for Velplejethed i det daglige, en tungsindig, melankolisk Mand, uhjælpelig ensom i sin Hungren efter Selskab, spejdende længselfuld gennem sit Øjeglasse efter Gæster i Alleen. Uforanderlig i sit Venskabsværmeri og sine lidt komiske Forliebelse, der fortonedes i Brevlængsler, medens hun, naar han, som hyppigt hændte, var borte fra Hjemmet, optaget af sine forskellige Gøremaal i Hovedstaden, sad ensom de lange Dage. Hvad hun skattede hos ham, var de Egenskaber, som ogsaa Samtiden forstod at værdsætte, hans varme Hjerte, ideelle Stræben, Retskaffenhed og Ærlighed.

Om Kamma Rahbeks ydre Fremtoning kan en sen Eftertid kun danne sig et mangelfuldt Begreb, eftersom hun og Søsteren nærede afgjort Uvilje mod at lade sig afbilde.

Kort efter sin Hustrus Død udtalte Rahbek sin Beklagelse over Savnet af ethvert Portræt af hende, hvorfor han som Titelbillede til en paatænkt Samling af Mindedigte over hende kun kunde henvisse til en Gengivelse af hendes, efter hans og andres Mening vellignende Silhouet, sikkert den i 1805 af en meget søgt Silhouetteur, F. L. Schmitz, klippede, og som hun omtaler i et Brev. Originalen til dette smukke Skyggerids, der opbevares i Bakkehusets Mindestuer, viser hendes Træk, da hun havde fyldt sit tredivte Aar. Det svære Haar er opsat i Bukler, sammenholdt med et Baand og en Nakkekam, og kun en Lok falder ned over Panden. Den ædelt formede Næse, den fyldige Hage er øjensynligt en Arv efter Moderen.

Henrik Steffens, der lærte hende at kende faa Aar efter hendes Bryllup, skildrer hende som lille, væver og livlig. Hendes Ansigtstræk var markerede, Øjnene store og fyrige; et skælmsk Træk spillede om hendes Læber, forenet med en højst tiltrækkende Hjertensgodhed og Mildhed. »Aldrig har jeg,« siger han, »set en Tørhed som hendes i Pagt med saamegen Varme, og en saa kold Reflexion i Forbindelse med saameget aandrigt Vid. Hun forekom mig fuldstændig kønsløs. Desto kærere og mere tillokkende var mig det rent menneskelige.«

Skuespillerinden Pauline Clausen, der lærte Kamma Rahbek at kende faa Aar før hendes Død, betegner hende som lille og mager, med et askegraat Ansigt, skarpe Træk, men med prægtige, levende Øjne. Om hendes graa Haar, som var ubedækket, var slynget et Pandebaand af sort Fløjel.

Hun var, som hendes Søsterdatter, Fru Marie Konow, fortæller, altid klædt i fine bløde Uldkjoler med yndige, douce Farver, som hun hentede sig fra Hamborg, alt uden Stads eller Smykker, men af allerbedste Slags. Hun gik altid med fine Zefyrgarns Strømper under Silkestrømper og i Saffiansko.

Der er to Stemningsbilleder fra Kamma Rahbeks Liv, som udtrykker hendes

Væsen og Værd. Et af hine Øjeblikke, hvor hun, gennemglødet af en betagende Idé ligesom skiftede Ham, hvor den syge Fugl foer ud som en ædel Falk mod sin Tilhører, udslyngende sine dunkle Øjnes skarpe Pile i en Storm af Ord, medens hun i voldsom Affekt krampagtigt greb med begge Hænder om Stoleryggen, ja endog lænede Knæet paa Sædet, hvilket gentog sig hver Gang hun prøvede Livtag med Uret, Forløjethed og Falskhed eller brød en Lanse for sin »gamle fattige Mand med det menneskekærlige Hjerte«. Ligesom Søsteren var hun »vaagende, værgende, kæmpende, aldrig hvilende, naar det gjaldt de Elskedes Vel«.

Det andet Billede er hentet fra hendes mange ensomme Stunder. En sildig Aften ved Efteraarstid, den hun elskede frem for Sommeren, naar Maanen, Tankernes Ven, efter Molbechs Ord det smukkeste ved Huset, spejlede sig i Dammen, kastede Sølvstriber gennem Hjørnevinduet, og stilnede Uroen i hendes Sind. Helst skrev hun sine Breve i Aftentimerne ud paa Natten, der var hende kærere end Dagen.

Medens man, som sagt, maa beklage Mangelen af kunstneriske Gengivelser af Kamma Rahbeks Ydrebillede, er der til Gengæld bevaret en Række plastiske, malede og tegnede Fremstillinger af Knud Lyne Rahbek, som tilsammen tagne gør det muligt at danne sig et klart og levende Billede af hans karakteristiske Træk.

Over Sofaen i Kamma Rahbeks Hjørnestue findes nu samlet alle Portræter af Rahbek, der kendes. Det tidligste er et Skyggerids, klippet af den dygtige Silhouetteur Limpricht, der viser ham i Tyveaarsalderen, dernæst efter Tidsfølgen en farvelagt Tegning af Poul Ipsen fra 1791, der fremstiller ham paa Højden af hans Livs Wertherperiode. Midterpladsen af Væggen indtages af en god Kopi af Hornemanns Pastelportræt efter Originalen, nu i Studenterforeningen, afmalet som dets Æresmedlem, og vistnok det samme, Bogtrykker Seidelin i 1814 forærede Kamma Rahbek, og som hun lod ophænge over sin Sofa. Han er fremstillet pyntelig i Stadsdragt med blaa Frakke og Ridderbaand i Knaphullet. Værdifuldest af Portræterne er i kunstnerisk Henseende J. C. Dahls originale, tit reproducerede Tuschtegning, ligesom det forrige set midt for, udført 1826 under den berømte norske Malers Ophold i København. Den gengiver det mest tiltalende i Rahbeks aandige Udtryk og vækker Forestillingen om ham som Professoren paa Katedret. Svagere, men til Sammenligning værdifulde Billeder er de to Blyantstegninger, udførte samme Aar af H. Buntzen. Det ene viser Rahbek næsten i Profil, med korslagte Arme. Hovedet er tegnet med en vis Fordybelse og udtrykker Oldingens milde, afklarede Fred. Det andet, set midt for, er lødigere i Karakteristiken gennem det for bedagede Mænd med en aandelig rigt bevæget Fortid ejendommelige Blik, der ligesom udeltagende overfor det nærværende resigneret stirrer visionært ud i Rummet. Det seneste Portræt, tegnet ikke længe før Rahbeks Død, en Tuschtegning af den dygtige, mere som ypperlig Skuespiller kendte Amatør Carl Winsløw, rummer en vis ossiansk Stemning — Skjalden med det alvorfuldt vemodige, mindefyldte Blik. Det i sin Opfattelse realistisk prægede Billede fremhæver det af Alder og Sorger furede Ansigt, den

rynkede, bare Hals, det viltre Haar, den skødesløse Klædning, Skjortekraven samlet ved et løst Baand.

Til dette fyldige Billedstof kommer H. Freunds utvivlsomt vellignende Portrætrelief paa Mindestøtten over Rahbek og Hustru, og en vistnok samtidig, lille, kunstnerisk udført Portrætbuste af ham. En samtidig Gibsmedaillon, som Gianelli siges at have modelleret af ham, har hidtil været eftersøgt forgæves. Rahbeks ydre Fremtræden er livfuldt gengivet af Thiele og Steffens.

Hans skaldede, solbrændte Isse var begrænset af en fattig Vegetation af lange, vildfarende røde Haar, der vajede for alle Vinde. Blæst og Slud, og vel og saa mange Aars forskellige Sindsbevægelser, havde gennemfuret hans Ansigt, der viste en Kolorit som hans hvælvede Pande. Under denne og de buskede, meget blonde Øjenhaar mødte man et Par Øjne, der tit kunde se lidt fortrædelige ud i deres Fugtighed, uagtet de altid havde et forceret Smil rede. Hans Paa-klædning var til daglig Dags i høj Grad tarvelig og skødesløs. Man saa ham slentre om i Stuerne, i Haven og ofte langt ned i Alléen, altid med det blottede Hoved, uanfægtet af Vind og

K. L. Rahbek. Tegning af C. Winsløw fra 1829.

Vejr, med bar Hals og Bryst, den grove Skjorte kun sammenholdt om Halsen med et Bændel, uden Vest, men indhyllet i en gammel, rummelig graa Frakke og tilsvarende Benklæder, der ikke dækkede Uldstrømperne om Fødderne, som stak i et Par store, eengang stadselige, uldbroderede Morgensko.

Rahbek var af Middelhøjde, med noget foroverbøjet Gang og sænket Hoved, saaledes som Steffens saa ham. Han var meget nærsynet og plejede, medens han talte, at føre begge Hænder op til Ansigtet og med den højre Tommelfinger at gnide den venstre, hule Haand. Han syntes da at tale ind i Haanden. Hans Stemme var meget høj og nærmede sig Fistelen, og han talte langsomt og betænksomt. Hans noget brede Ansigt udmærkede sig ikke ved paafaldende Træk, men tydede paa en højere Dannelse, Forstand og stor Hjertensgodhed.

Aug. Hennings siger om Rahbek, at hvis man, uden at kende ham, mødte

ham paa Landevejen med det røde, upudrede Haar, den korte Jakke og den solide Statur, vilde man snarere antage ham for en Røverhøvding end for en Professor, men man vandt ham straks kær ved at tale med ham og blev betaget af den barnlige Glæde, der lyste ud af hans troskyldige blaa Øjne.

Hver Gang Pligten kaldte Rahbek til København, naar han skulde til Universitetet, Theatret eller Frimurerlogen, pyntede Fru Kamma lidt paa sin Mand. Hun bandt hans Halstørklæde, glattede hans Haar en Smule, børstede den blaa Kjole, pudsede de blanke Knapper og trykkede ham en Hat paa Hovedet. Iført et Par utætte Vandstøvler luntede han med sin Knortekæp under Armen gennem Haven til den lille, med Traadgitter forsynede Dør, der førte ud til Alléen nær ved det Sted, hvor Mindestøtten før stod, og derfra med afmaalte Skridt i det ofte bundløse Ælte ind over Vesterbro til Byen. —

Det Ønske, Zetlitz i sin poetiske Hyldest til Rahbeks Bryllup udtalte:

Faderglæde, Moderfryd
Vorde Bakkehusets Pryd

skulde ikke blive opfyldt. Der kom ingen Vugge til at gaa i dette Bo, men dog var der, som Oehenschläger saa smukt har sagt, evig Jul i Bakkehusets Stuer. At Rahbek og hans Hustru begge har følt Savnet af Børn, fremgaar af et Avertissement i Adresseavisen, indrykket kort efter Slaget paa Rheden, ifølge hvilket »Professor Rahbek og Frue tilbyder sig, af de efterladte Faderløse at modtage et Pigebarn paa 6—8 Aar, som de vil optage som deres eget«. Da dette Ønske ikke opfyldtes, kom i Maj 1802 den niaarige *Johan Ludvig Heiberg* i Huset som Plejesøn og undervistes dels af Rahbek, dels af en Huslærer. Efter to Aars Forløb rømte Drengen, utilfreds med Husets Tugt ud til sin Moder paa Christianshavn.

Efter Tidsfølgen maa blandt Husets fortrolige Venner nævnes Præsten i Kjeldby, *Christen Andersen Lund*, Møens Horats eller Monas Flaccus som han betegnes i Rahbeks Digt til Bakkehuset, den elegiske Digter af »Landsbykirkegaarden« i Grays og Høltys Stil, som boede paa Bakkehuset under sine Besøg i Hovedstaden. I sin Beundring for ham samlede Kamma Rahbek hans Poesier fra Tidsskrifter og Blade, afskrev dem pynteligt og indbandt dem i et sirligt Bind med Titlen: »Lunds Digte I«. En anden gejstlig Mand og Poet, der færdedes meget paa Bakkehuset, var *Frederik Schmidt*, først Præst i Norge og sidst i Himmelev ved Roeskilde. —

I 1803 kom *Henrik Steffens*, der i denne og den foregaaende Vinter holdt sine berømte Forelæsninger paa Elers' Kollegium, med sin Hustru *Anna Reichardt* (i Bakkehussproget »den elskværdige Giebichenstein« — sigtende til hendes Hjemstavn ved Halle — og hendes »Kejser«) til København, hvor begge sluttede sig varmt til det Rahbekske Ægtepar. Under Krigen 1807—08, da Steffens med sin Familie maatte flygte brødløs fra Halle, traadte Kamma Rahbek hjælpende til ved at iværksætte en Indsamling blandt hans danske Venner. Til disse hørte

i første Række *J. P. Mynster*, hvis Tilknytning til det Rahbekske Hus havde bestaaet i flere Aar, da Ægteparret i 1804 aflagde ham et Besøg i hans Præstegaard i Spjellerup, hvilket efterfulgtes af en livlig, efterhaanden ugentlig Brevveksling mellem Mynster og Kamma Rahbek, der vedvarede, indtil han i 1812 forflyttedes til København som Kapellan ved Vor Frue Kirke, hvor hun blev hans flittige Tilhørerinde. For Mynster blev Bekendtskabet med Kamma Rahbek »en uberegnelig Velgering i en kritisk Tid af hans Liv, da han følte sig ensom og forladt«; hendes Venskab har efter hans eget taknemmelige Vidnesbyrd forskønnet mange Aar. Og uden Tvivl var han den, der, saalænge Kamma Rahbek levede, aandeligt stod hende nærmest af alle.

Til Trods for det hjertelige Forhold, der bestod mellem det Rahbekske Ægtepar og Adam Oehlenschläger, var og blev der et tomt Rum mellem hans Søster Sophie Ørsted og Bakkehusets Frue. De Tilnavne, Kamma Rahbek har givet sin Svigerinde: »Geheimeraadinden« eller »Castellanen«s Datter, det sidste sigtende til hendes Fader, Slotsforvalteren, hvem Fru Rahbek nærmest opfattede humoristisk, har ikke lydt behageligt fra hendes Mund. Forholdet mellem Adam og Sophie Oehlenschläger minder i mangt og meget om det, der bestod mellem Goethe og hans Søster Cornelia. Ligesom denne omfattede Sophie Ørsted sin Broder som Digter og Mandsideal med sværmerisk Beundring. Begge disse aandeligt betydelige Kvinder havde samme Skæbne, at føle sig forsømte og ensomme i deres Ægteskab med udmærkede Mænd, der opslugtes af aldrig hvilende Embedsiver og ensidig Pligtfølelse. Den barnløse Sophie Ørsteds tilbage-trængte Lidenskab blussede op, da Baggesen som Havmanden i Agnetevisen »kvad for hende sin Elskov, sin Nød«. I sine serafiske »Breve til Gabrielis« har F. C. Sibbern udløst sin sværmeriske dybe Tilbøjelighed for Sophie Ørsted, hvis Billede skimtes overalt i Bogens Blade. Hendes tænksomme Lytten til hans Op-læsning af Digterværker og Tolkning af filosofiske Problemer. Hendes Stemmes »Hjerteklang« og hendes uforløste Sjæls higende Længsel. Hendes rene, ædle Træk, det dragende Siriusblik, den kaldende Mund, hendes »hvidgulrødlige« Lød og Forkærlighed for den klinterrøde Farve. Det eneste Portræt af Sophie Ørsted, malet af J. L. Lund o. 1812, som har fundet Vej til de Rahbekske Mindestuer, danner et værdifuldt Komplement til Sibberns finttegnede Billede.

Ogsaa Brødrene Ørsted kom kun sjældent paa Bakkehuset.

Det idylliske Liv paa Bakkehuset blev brat afbrudt ved Englændernes røveriske Overfald i 1807. Da Bombardementet paa Hovedstaden aabnedes, forlod Rahbek og hans Hustru Hjemmet. Han lod sig indskrive i Kongens Livkorps og lagde baade Mod og Udholdenhed for Dagen, først paa sin Post i Studiegaarden, siden paa Rundetaarn, »hvor han døjede Bomber og Ild« og hjalp med til at redde Universitetsbiblioteket. Udover faa Timers Hvil var der, ifølge hans eget Udsagn, intet Øjeblik, som han ikke ansaa for sit sidste. Kamma Rahbeks Mod var paa Højde med hendes Ægtefælles, idet hun tog Ophold i sin Faders Bryggergaard nær St. Petri og Frue Kirke, mod hvis Taarne de

fjendtlige Bomber og Brandpile var rettet, og tilbragte de 10—12 Timer næsten alene, da Bombardementet rasede heftigst. Hun viste ogsaa under disse Forhold »en stor Sjæl« ved at redde en Del af Faderens kostbareste Ting og veg først fra Huset, da det kom i Brand, hvorefter hun søgte Tilflugt paa Amager. Bakkehuset var imidlertid bleven besat af en Afdeling engelske Soldater paa 60 Mand under Befaling af Obersterne Sheridan og Hulse, hvilken sidste lukkede af for Rahbeks Bogsamling for at hindre Tyveri og Overlast. Ved sin Tilbagevenden til Bakkehuset efter Englændernes Afmarsch fandt Rahbek alt skaanet; det var kun Smaating, der savnedes eller var bleven ødelagt, kun en Del Musikalier havde maattet tjene til Indpakning.

Jens Baggesen.

Livet vendte tilbage til sin tidligere Ensformighed, men i stigende Grad præget af økonomiske Vanskeligheder. Ved Siden af de husmoderlige Pligter udfyldte Kamma Rahbek sin Tid, naar hun, som oftest, var overladt til sig selv, med Brevskrivning, Husflid og Havearbejde. Ved Skrivebordet udløste hun sin stærke Trang til at meddele sig i talløse Billetter til den med Aarene voksende Venne- og Bekendtskabskreds. I disse kloge, sorgmuntre Epistler, de herlige Breve, som Steffens kaldte dem, hvormed hun har glædet, opmuntret og trøstet saa mange, gav hun, hvad hun blev skyldig i det mundtlige Samvær. Hendes

Haandskrift overgikkes ikke af nogen Samtidiges i Pyntelighed, Stringens og Klarhed. Paa Tilskæringen af sine Kragefjer som ogsaa paa det Blæk, hun anvendte, ofrede hun pertentlig Omhu. Som kalligrafiske Ydelser af ypperste Rang er Breve fra hende den Dag i Dag, bortset fra deres Indhold, endnu efterspurgte Autografer. Brevskriveriet skiftede med hendes velkendte Passion for at fremstille smaa Æsker af Pap med Spejlglas i Laag og Bund, udenpaa helt eller langs Randene beklæbede med presset Guldpapir, som hun kun kunde faa i Hamborg, hvad der nødvendiggjorde Rejser til denne By, som hun holdt meget af. Desuden fremstillede hun Bog-Attrapper og Heksebøger, alt med den pinligste Akkuratelse med Lineal og Passer. Fra hendes lille Værksted gik Æskerne som Gaver til hendes talrige Bekendtskaber, der skattede og værnede om dem, hvorfor der endnu er bevaret et stort Antal.

Med sin udprægede Sans for Havedyrkning var hun ufortrøden i Bestræbelserne for at opdyrke det nærmeste Tilliggende af Bakkehuset, særlig paa Syd-siden udfør sine Vinduer, og skabte her et af Samtiden beundret Blomsteranlæg. Det var »alle Blomsters kærlige Veninde«, som hun er bleven kaldet, der indførte den dobbelte Viol her i Landet. Den Lilie, der bærer Navnet *lilium chalcedoni-*

cum, som hun dyrkede med Forkærlighed og Held, bærer endnu Navn efter hende. Den smukke, sydevropæiske Alpeblomst *Gentiana acaulis* opelskede hun til en herhjemme ukendt Grad af Fuldkommenhed. Hendes Kyndighed i Havedyrkning var skattet af de anseteste Botanikere og Gartnere herhjemme, Slotsgartner *P. Petersen* og Gartner *F. L. Holbøll* ved Botanisk Have, og der er i allernyeste Tid fremkommet et særligt Skrift om Bakkehusets Flora.

Til daglig Selskab havde Kamma Rahbek en Bologneserhund, Mignon eller Jøns, der spillede en stor Rolle i Bakkehuskredsen. Den er besunget af Oehlenschläger i utallige Skæmtevers og gav Anledning til, at han under sin Udenlandsrejse i Avisform og endnu i Aarene 1810—12 tilskrev Kamma Rahbek »Hundeposter«. Formen og Navnet er laant fra Jean Pauls *Hesperus*, hvori Kapitlerne er inddelt i Hundeposttage. Over hvert Nummer af Oehlenschlägers Epistler er Mignon afbildet med skiftende Attributer, saasom en Løve og en Natvægter med Morgenstjerne, hvoraf Halen stikker frem. I de Indviedes Kreds paa Bakkehuset, hvor Hundeposterne blev læst højt, var de en rig Kilde til Munterhed, og adskillige kan ogsaa fornøje Nutidslæsere, saasom Satiren over Grundtvig i Valhal med Tegning (Orig. i Bakkehuset). Indholdet er skæmtsomme Indfald og Skoser, dog ogsaa Poesier, saaledes den første Nedskrift af »Underlige Aftenluften« og Hyldestdigtet til Bakkehuset (Du kære Høj), som i Original er bevaret i Bakkehusets Arkiv.

Sophie Ørsted, født Oehlenschläger. Efter Maleri af J. L. Lund o. 1812.

De Afsavn, Krigsaarene 1807—14 beredte Land og Folk, sporedes ogsaa i Bakkehuslivet. Om Rahbeks ydre Forhold er at bemærke, at han, efter at have fratraadt sin Gerning som Lærer ved Christianis Institut i 1805, var anvist paa at leve af sin Pen, indtil han i 1809 blev Medlem af Theaterdirektionen og i 1816 genoptog Stillingen som Universitetsprofessor.

I 1810 klager Rahbek over »Standsningen af al litterær Virksomhed« og dermed følgende økonomiske Vanskeligheder. For at bøde herpaa indhentede han

Universitetsdirektionens Samtykke til Indretningen af et Undervisnings- og Opdragelsesinstitut paa Bakkehuset i Tillid til de Erfaringer, han havde høstet under sin syvaarige Virksomhed som Overlærer og Medbestyrer af Christianis Institut. Bakkehuset var assureret for 12,500 Rdlr., hans Indbo for 3,500 Rdlr., og i Lejeindtægt af Stedet regnede han med 800 Rdlr. aarlig. Prioritetsgælden i Ejendommen var steget til 11,000 Rdlr., og han ansøgte derfor Rentekammeret om et Laan af 16,000 Rdlr. Kollegiet svarede, at man vel indsaa Nyttens af et Undervisningsinstitut, som efter Christianis Bortrejse fra Landet savnedes, men mente ikke af Hensyn til de nærværende Tidsomstændigheder at kunne bevilge hans Andragende.

Bakkehusets vidtfavnende Gæstfrihed paavirkedes ikke af de trange Tider. Venner fra forud, som af forskellige Aarsager var kommet det paa Afstand, fandt Vejen tilbage, og Rahbek, »alle Aldres Ven« drog i Forening med sin Hustru nye Aandsfrænder til Huse.

Efter fem Aars Fraværelse var *Baggesen* i 1806 vendt tilbage til Danmark og blev i Rahbeks Tilskuer hilset som Musernes og Gratiernes Yndling. Udgivelsen af »Gengangeren« foranledigede, at han ikke mere satte sin Fod paa Bakkehuset, ejheller efter sin Tilbagekomst til København i 1813, da hans smagløse Angreb paa Rahbek (»Pindsvinet«) vakte dennes og Fru Kammas berettigede Harme. Baggesens galante, i indsmigrende Vers formede poetiske Hyldest til Fru Rahbek i »Danfana« 1816 hidførte atter en vis Forsoning, og i Sommeren 1817 var han, saavidt vides, en ret hyppig Gæst i Fru Rahbeks »great cabin«.

Den langvarige literære Fejde, der delte Oehlenschlägers og Baggesens Tilhængere i to fjendtlige Lejre, og Rahbeks Afvisning af »Frejas Alter« skilte i flere Aar Familierne Rahbek og Oehlenschläger ad, men i Efteraaret 1818 ved O. H. Mynsters Grav rakte de to Svogre atter hinanden Haanden. Oehlenschläger tilskrev Rahbek det smukke forsonlige Brev, der slutter med Ordene: »Nu ere vi Venner igen og lad os nu være det for Evigheden. Altid bliver Bakkehuset mig kært! Du opmuntrede mig til mine første Skridt, nu skal Du ogsaa følge med mig, Rahbek, Arm i Arm.«

J. L. Heiberg havde ikke gæstet det Rahbekske Hjem, siden han rømte fra det som Dreng; først i 1813 gik han atter herud, da han med Theaterdirektøren vilde drøfte Opførelsen af sit Sangspil »Tycho Brahes Spaadom«. Kamma Rahbek skrev ham til, at hun ved at se ham igen paa Bakkehuset »havde faaet et af sit Hjertes inderligste Ønsker opfyldt«. Rahbek yndede ikke hans Vaudeviller, og Heiberg blev vel ikke nogen stadig Bakkehusgæst, men bevarede stedse sin Hengivenhed for sin Faders trofaste Ven og hans Hustru. Til Rahbeks Studenterjubilæum skrev han en Sang til »det lille Parnas«

Hvo kender ej det Musers Hjem,
 Hvor Gæstfriheden bygger?
 Hvo flygted ikke tit til dem
 I deres Lindeskygger.

Overfor Rahbek bevidnede J. L. Heiberg sin Deltagelse i Sorgen over Kammas Død med disse Ord: »Hendes Minde er uudsletteligt, det lever i Utalliges Hjerter, det knytter sig endog paa mere end een Maade til vor Literatur og vil vedblive at leve i den og med den«.

Hjemvendt fra sin store Forskningsrejse i Grækenland 1813 blev Arkæologen *P. O. Brøndsted* ved sine selskabelige Talenter en velset Bakkehusgæst, ligesom hans Forlovede, *Frederikke Koës*, hvem han samme Aar ægtede, var meget yndet af Kamma Rahbek, og hendes tidlige Død efter næppe fem Aars Ægteskab efterlod et Savn i Bakkehuskredsen. Sammen med hende færdedes herude hendes smukke Kusine *Caroline Falch*, hvem Fru Rahbek gav Tilnavnet »Dejligheden« og en anden Samtidig betegner som »en Boldt mellem stærk Livsglæde og skjult Ulykke«. Hun ægtede siden Rigmanden *Johannes Theodor Suhr*, hvis Hjem paa Sølyst Johanne Luise Heiberg omhandler udførligt i sine Livserindringer. Brøndsted førte fra sin Udenlandsrejse med sig til Danmark sin unge helleniske Ven *Nicolo Conrado de Lunzi*, venetiansk Greve og Søn af den danske Generalkonsul paa de ioniske Øer, som Kamma Rahbek tog sig af med moderlig Æmhed. Efter sit femaarige Ophold i København, hvor han besøgte Borgerdydsskolen, vedblev han at staa i Brevskifte med Fru Rahbek og bevarede hele sit Liv en trofast Kærlighed til Danmark og Ungdomsminderne fra Bakkehuset. Da han et halvhundred Aar efter, i 1869, gæstede København, gjaldt hans første Besøg Bakkehuset og Graven paa Frederiksberg Kirkegaard. Lunzi blev i 1818 optaget i den danske Grevestand og døde først i 1885 i meget høj Alder paa Øen Zante, hvor hans Efterslægt endnu lever.

Et trofast Venskab knyttede Kamma Rahbek gennem mange Aar til Digterinden *Friederike Brun*, hvem hun, ret træffende, havde døbt »die grandiose«, medens denne havde givet sin kære, vævre Veninde Kælenavnet »Bocca mela« — Honningmunden — efter et lille Insekt, der forekommer i Italien. Gennem Fru Bruns Breve mere end ved sjældnere Besøg i Palæet i Bredgade kom Kamma Rahbek, om end kun flygtigt, i Berøring med den store Verden, i hvilken hun iøvrigt var og blev fremmed.

De to Fruer mødtes i Beundring for det unge Digtertilent *B. S. Ingemann*, den blege, af tysk Romantik bjergtagne Lyriker, Forfatter af de følelsesfulde Skuespil, »Blanca« og »Masaniello«. Begge Damerne besøgte ham som Alumnus paa Walkendorffs Kollegium. Han blev en flittig Gæst paa Bakkehuset, hvor han lød Navnene »den bedste«, eller »Hermelinet« paa Grund af hans »hvide Kærlighed«, Lucie Mandix, der ogsaa vandt Kamma Rahbeks Hjerte. I Aarene 1815—17 vekslede Fru Rahbek og Ingemann Breve.

Gennem sin Moder, Kamma Rahbeks Brevveninde, og sine Plejesøstre Frederikke Koës og Caroline Falch var *Christian Winther* bleven indført paa Bakkehuset, da han i 1815 som Student kom til Hovedstaden. I sine efterladte Optegnelser skriver han: »Ogsaa jeg har været i Arkadien — ogsaa jeg har i hele 15 Aar nydt den Lykke som en tam Stork at kunne vandre ind og ud i

dette kære Bakkehus, hvor der var Velsignelse af alt Smukt og Godt, og at være en velsét Gæst dér«. Samkvemmet mellem Bakkehuset og Genboen Bakkegaarden har sikkert givet Anledning til, at Chr. Winther blev en Slags Huslærer i Dispachør Langbergs Hjem, indtil han i 1821 for flere Aar tog Ophold i Købelev Præstegaard.

Hjemvendt fra sin Kinarejse tog *Poul Martin Møller*, Chr. Winthers Halvbroder, 1821 Sommerophold paa Bakkehuset og op slog i 1823 sin faste Bolig her, hvor han tilbragte halvandet Aar, blev hjemmevant og for Rahbek og hans Hustru som en kær Søn af Huset. Med Fruen læste han græske Tragedier, som han oversatte kursorisk, medens hun fulgte efter i Originalteksten. Med megen Overvindelse fraflyttede Poul Møller Bakkehuset, nærmest af Hensyn til sine Studier, og tiltraadte 1826 et Lektorat i Filosofi ved Universitetet i Christiania, hvor han satte Bo som nygift. Den aandelige Forbindelse i det fjærne vedligeholdtes gennem hjertevarme Breve fra Kamma Rahbek til begge Ægtefæller.

I Aarene 1821—23 boede *Just Matthias Thiele* herude, der i sin lille Bog »Erindringer fra Bakkehuset« (1869) har givet et værdifuldt Billede af Livet i det Rahbekske Hjem. En hyppig Gæst paa Bakkehuset og tillige den flittigste Korrespondent var *Adolph Boye*, kendt under Navnet »Peter Wegener« som Baggensens ivrige Modstander under Digterfejden. Han var tillige Kamma Rahbeks ufortrødne Kommissionær og ydede Rahbek betydelig og uegennyttig litterær Bistand.

I Ord, der ikke kan siges bedre, har Fru Gyllembourg i sin Novelle »Extremene«, der rummer Genminder fra hendes Sommerliv herude, for Eftertiden levendegjort Bakkehusets Indsats i dansk Aandsliv:

»Hvor mange samlede sig ikke dér af alt, hvad Nationen i to Generationer har at opvise af Herligt og Udmærket! I denne Kreds, under dette lave Tag, hvormeget er der ikke grundlagt, der siden har spiret og baaret Frugt, ligesom Havens Træer og Blomster, plantede og plejede af Kammas Haand. I dette Gæstfrihedens Hjem blev Menneskene vejjet efter ganske andre Regler end i den øvrige Verden. Det gik til som i Himmerige, hvor Rang og Rigdom intet gælder.«

»Olympen« kaldte Grundtvig spøgende Bakkehuset, et Udtryk for, at alle, der havde Stemme i dansk Aandsliv, søgte til derude. Bakkehuset blev Hjemstedet for dansk litterært Virke, hvor alle aandelige Interesser drøftedes, det Hjem, om hvilket der er talt og digtet mere og skønnere end om noget andet i Danmark. Det var ikke nogen æsthetisk Salon efter fransk Mønster, en Betegnelse, der derimod kan anvendes paa Sølyst i Greve og Grevinde Schimmelmans Tid og paa Sophienholm i det kvart Aarhundrede, Friederike Bruns Aand prægede det, Træffesteder baade for Digtere og Videnskabsmænd fra de forskelligste Lande som for Diplomatiets Trækfugle. I alt ligesaa forskellige i Tankesæt og Væsen som i det Ydre de straalende Sale i Schimmelmans og Rigmanden Constantin Bruns Palæer i Bredgade var det fra Bakkehuset med dets lave Stuer og brøstfældige Tag.

»Man kan ikke være Brunsk uden at være Tysk,« skriver Kamma Rahbek, »og foruden dette Fransk og Italiensk fordi Fru Brun er Romerinde og Huset vrimler af Diplomater.« Store Glimmerblomster, omplantet fra fremmede Lande saa fjerne fra den bly Martsviol i nøjsom dansk Muld.

Samtidig med Landets finansielle Sammenbrud i 1813 var ogsaa Rahbeks Pengesager kommet i den sørgeligste Forfatning. En »Jødegæld« paa 2,000 Rdlr., Rahbeks fattige Garderobe, en luvslidt Uniform fra Belejringstiden, en gammel Straahat, et Par lappede Støvler, kun Ild i Kakkelovnen de tre Maaneder af Aaret, Østenvindens Isnen gennem det brøstfældige Hus' Revner — er Træk i det trøstesløse Billede, Rahbek har givet af Tilstanden paa Bakkehuset i dets mest kritiske Periode. I sin Nød tyede Rahbek til sin gamle Bekendt, *Jonas Collin*, den indflydelsesrige, ypperlige Finansmand med det aabne Sind og varme Hjerte, der ogsaa var rede til at hjælpe Rahbek paa Betingelse af, at han fremlagde en nøjagtig Opgørelse af sine Passiver, indførte en strengere Økonomi og især at han ikke længere »af falsk Undseelse« hemmeligholdt Situationens Alvor for sin Hustru. Takket være Collin oprandt der lysere Tider i Hjemmet, idet han udvirkede Rahbek en Gratifikation af 1,500 Rdlr. af den kongelige Kasse og ikke ubetydelige Understøttelser fra Fonden ad usus publicos. Forholdene bedres yderligere ved Rahbeks, ganske vist beskedne Professorgage og et efter den 1818 afdøde Statsminister J. G. Moltke ham tillagt aarligt Legat paa 300 Rdlr. Til Forbedring af Rahbeks Finanser bidrog vel mest Lejeindtægten. I Aarene 1816—17 var alt optaget i Bakkehuset, bl. a. af Jonas Collin og hans Familie. Sønnen Edvard Collin mener at vide, at Stemningen i det Rahbekske Hjem den Gang var fortrøstningsfuld, siden han fra sin Barndom derude kun har bevaret lyse Erindringer om Livet paa Bakkehuset.

I de sidste Somre — 1825—27 — før Kamma Rahbeks snigende Sygdom lammede hendes Foretagsomhed og Arbejdskraft, var hun travlt beskæftiget med sin Malerskole eller »Kunstakademiet«, som holdt ugentlige Møder paa Bakkehuset. Den nærmeste Aarsag til disse Sammenkomster hidrørte fra hendes Æskemageri, som i Aarenes Løb havde naaet Højden af teknisk Færdighed, Smagfuldhed og Akkuratesse. I Stedet for at forsyne det Indre af Æskelaaget med Spejlglas, indrammet af en Guldbort, fandt hun paa at indsætte smaa Akvareller med Landskaber og Blomster. For selv at tilegne sig Kunsten og uddanne sine unge Veninder i denne Syssel, valgte hun til Lærer den unge Landskabsmaler *Heinrich Buntzen*, hvem hun straks gav Tilnavnet »Kieleren« efter hans Fødeby, men ogsaa betegnede som »Schwarze Tusche«, saavel paa Grund af hans »sodede« Manér i Farvegivningen som ogsaa fordi han gik klædt i Sort uden Lintøj. Buntzen virkede som en meget søgt og afholdt Tegnelerer og udstillede paa Charlottenborg i over 60 Aar Landskabsbilleder, særlig fra Hellebækegnen, og døde først i 1892 i en Alder af 88 Aar.

»Kunstner- og Kunstnerinde-Kommersen« paa Bakkehuset udvidedes hurtigt. Blandt de kvindelige Elever var den ivrigste og dygtigste *Augusta Petersen*,

den mellemste af Slotsgartner paa Frederiksberg Slot Peter Petersens tre Døtre, de saakaldte Blomsterpiger. Blandt de mandlige Deltagere udmærkede sig Skuespiller *Carl Winsløw*, hvis Portræt af Rahbek er omtalt ovenfor, og som benyttede Lejligheden til at udvide sin med Talent dyrkede Fritidssyssel som Portrættegner til Landskabsmaleriet. *J. M. Thiele* tog som Husfælle med Iver Del i Arbejdet. Kamma Rahbeks gamle Kending, Maleren *J. L. Camradt*, malede til Kopiering for Eleverne en Klasse af Bakkehusets berømte Druer. *J. M. Calmeyer*, »den stolte« eller »storsnude Nordmand«, akvarellerede i samme Øjemed to norske Vandfald; hans Elev, Blomstermalerinden *Christine Marie Løvmand*, Husets »Kunstadjutant«, gav Prøver paa sit skattede Talent; Arkitekten *Hans Chr. Hansen*, Kommunehospitalets og Observatoriets Bygmester, »Fniseren« kaldet, tegnede Prospekter. Til disse sluttede sig »Bakkehusdatteren« *Ophelia Drewsen*, af hvem en kunstfærdig Æske med en Akvarel »paraderede« paa »Akademiet« Aarsudstilling. Ogsaa Kamma Rahbek gjorde med sit naturlige Nemme gode Fremskridt. Med stor Spænding imødesaa Kredsen den allerede da berømte Landskabsmaler *J. C. Dahls* Komme fra Dresden i April 1826. Et Malerbord gjordes i Stand til ham, og man kopierede flittigt hans Motiver fra Italien og Tysklands romantiske Egne. Ud paa Efteraaret forlod Calmeyer Danmark. Endnu det følgende Aar om Høsten berammede Kamma Rahbek et Møde i Kunstnerkommersens under Forsæde af den »ejegode, interessante og beskedne« Jomfru Løvmand, men i Maj 1828 beretter den allerede da dødsmerkede Bakkehusfrue, at Malerskolen næsten var aldeles uvirksom.

Livets sidste Fest for Knud Lyne og Kamma Rahbek var den smukke og hjertelige Hyldest, den akademiske Ungdom bragte deres »Oldermand« og Studenterforeningens Æresmedlem ved hans 50aarige Studenterjubilæum den 23. Juli 1825. Ved Sammenkomsten i Foreningens Lokaler paa Købmagergade afsang man foruden *J. L. Heibergs* førnævnte Digt »Bakkehuset« *Poul Møllers* prægtige Sang til Rahbek med dens klangfulde Optakt »Den Slotsklokke gaar i den ældgamle Lund«, hvori det hedder:

End sidder den gamle Student ved sin Skov;
Utallige Bøger han prenter,
Han passer kun lidet paa Dadel og Lov,
Den Krone for ægte Studenter.

Ved det paafølgende Sold i Foreningens Sommerlokaler i Frederiksberg Allé afsang man *Poul Møllers* anden Festsang, i hvilken Digteren har fundet det smukkeste Udtryk for Rahbeks bedste Egenskaber.

En Ridder lig i blanke Vaabenklæder
Med aaben Hjelm og uforfærdet Bryst,
En dygtig Svend i Livets Skranke træder,
Med Svig og Vold han vove vil en Dyst.

Herefter fulgte alle »det ædle Par ud til Bakkehuset, der var pyntet med Grønt, og i alle Vinduer var der Lys paa Rad.«

I sine »Erindringer« har Rahbek givet en gripende Skildring af sin Hustrus sidste Dage. Om Eftermiddagen paa hendes Dødsdag maatte han til Byen; da han rakte hende Haanden til Farvel, rejste hun sig op fra sit Leje og sagde med brudt Stemme: »Munden« og gav ham tre Kys. Da han atter kom hjem, aandede hun endnu, men døde kort efter i hans Arme. Han kunde ikke tro, at det var Døden, og endnu flere Timer efter sad han ved hendes Leje i Haab om, at hun atter skulde vaagne op.

Hvor højt Kamma Rahbek var skattet, æret og elsket, derom vidner de Digte, der ved hendes Død fremkom til hendes Ære. Oehlenschläger tolkede hendes Ros i de velkendte Strofer:

Ja, *Margarita!* reen og klar,
Med alle Aandens Evner, Hjertets Dyder,
Du var en *Perle* dyrebar;
Du var, hvad os dit elskte Navn betyder.

Om den Aand, der fra hende udgik i hendes Hjem, hedder det i Ingemanns Digt:

Her mødtes Ven og Fjende fredeligt,
Hid droges underfuldt fra fjernest Vej
De Sjæle, som hverandre ej forstode.
For *hende* var ej Aand og Hjerte skjult,
Hun grant forstod, hvad i dem alle rørtes.

Mere gennem mangt end ved meget, Knud Lyne Rahbek har givet Spire og Trivsel, vil hans Indsats i dansk Aandslivs Historie ikke gaa af Minde. Som Udgiver eller rettere Forfatter af Tidsskrifter, der tilsammen udgør de hundrede Bind, som Dramaturg, Æstetiker, Literaturhistoriker, Oversætter, Feuilletonist og Journalist i Ordets bedste Forstand, blev han en Folkeoplysningsmand, en trofast Sædemand, der drog Ploven over den vide, haarde Jord.

Hans Betydning som Bindeled mellem den gamle og ny Slægt, hans Pietet for svundne Tiders Kulturindsats har Chr. Wilster tolket i varme, smukke Ord:

Det tyktes ham Synd, om et Navn var forglemt,
Som stod paa en Grav, hvor en Digter var gemt,
Det tyktes ham Synd, om en Røst var hendød,
Som fordum til Fryd her i Dannevang lød;
Og Mosset fra Stenen han rydded med Stav,
Og Skjalde opstode af Tidernes Grav.

Med Hensyn til Rahbeks Fortjenester paa dette Omraade er det tilstrækkeligt at nævne hans Udgave af Holberg med tilhørende Kommenteringsarbejde,

og hans Omsorg for at redde Ewalds Manuskripter for Tilintetgørelse. Uden Rahbek vilde Digterens »Levnet og Meninger« næppe være kommet til os.

Selv om Rahbek ikke naaede over Tærskelen til den ny Tid og formaaede at følge dens Ideer, var Ungdommens Selskab ham det kæreste, og han var stolt af at kaldes Studenternes Oldermænd. Størst Betydning for Samtiden har Rahbek haft gennem sine Tidsskrifter, som han i berettiget Selvfølelse har betegnet som et Tidens Spejl. Alle Nuets brændende Spørgsmaal drøftedes i deres Spalter, religiøse, sociale, æstetiske, filosofiske og sproglige Problemer i almen tilgængelig Form. For unge Digtere og Skribenter stod Døren aaben; for dets Forum førtes livlige Debatter mellem Indsendere af modsat Mening. For Eftertiden er Rahbeks Tidsskrifter af umistelig Værd for dansk Aandsliv og Kulturhistorie.

Hans »nationale Skuespil«, hvis bevidste Hensigt var at vække og styrke Fædrelandsfølelsen, rummer Ideer og Tanker, der har Krav paa at blive erindret. Dette hans Grundsyn giver sig oftere Udslag i hans Klubviser, især i hans endnu ikke helt glemte, frejdige Sang: »Vort Fødeland var altid rigt«. Hans sorgmuntre Viser huskes kun som litterære Kuriosa. Som Dramaturg var han banebrydende gennem sine Bøger: »Breve fra en gammel Skuespiller til hans Søn«, og »Om Skuespilkunsten«, den sidste omfattende de Forelæsninger, han havde holdt som Lærer ved den dramatiske Skole. I sin Egenskab af Meddirektør for Theatret var han ikke bange for at tage Stilling, hvad han viste ved at forkaste sin Svogers svage Stykke »Frejas Alter«.

Medens Literaturhistorikere i den nyeste Tid paa de her nævnte Omraader har ydet hans Minde skyldig Oprensning, har skønlitterære Forfattere med overfladisk Kendskab til Rahbek og hans Tid og i Strid med Kendsgerninger forvansket hans Omdømme. I Verner Niensens folkelige Skuespil er han kun »Manden med Glas i Haand«, i Sven Langes Teaterstykke »Til Skjaldens Ihu-kommelse« er han nærmest en Nar, i samme Forfatters Roman »Amor og Bacchus« en holdningsløs og forfjamsket aandelig Undermaaler. I Carl Gandrupps Skuespil »Spotterens Hus« figurerer han som en Vaudevillefigur og Kamma Rahbek som en krukke Blaastrømpe.

I de fem Fjerdingaar, Rahbek overlevede sin Hustru, førte han kun en Skyggetilværelse. Naar han fik Aftenbesøg af ældre eller yngre Venner, noget han lige til det sidste satte stor Pris paa, kunde han tømme sig, og Øjet lyse, naar han efter gammel Vane hævede sit Glas og udbragte sin Yndlingskaal med Ordene af Götz: Es lebe die Freiheit. Som Adam Oehlenschläger var Bakkehusets største Stjerne i dets lykkeligste Tid, blev han det sidste venlige Lys paa dets Himmel, da alle andre forsvandt og der blev Mørke om den »Gamle paa Bakken«. Ved et af sine Besøg satte Oehlenschläger sig i det Hjørne af Sofaen, hvor Bakkehushværet plejede at sidde, men da skjulte Rahbek, overvældet af Minderne, sit Ansigt i sine Hænder og brast i Graad. En anden Gang medbragte Oehlenschläger Manuskriptet til »Trillingbrødrene fra Damask«, som han læste op for Rahbek, der imedens gik op og ned og gned sig fornøjet i Hænderne.

Nu som før travede han mindst een Dag om Ugen til Byen for at give Møde i Theaterdirektionen og tilbringe et Par Timer i Læseselskabet »Athenæum« for at skaffe sig det sidste Bognyt, men ellers følte han sig knuget af Savnet og Ensomheden, særlig i de lange Vinteraftener, naar alle gamle Venner svigtede ham.

For Rahbek, der hele sit Liv fastholdt sin Foraarsdrøm fra Revolutionens skønne Grødetid, inden Rædsler, udøvede i Frihedens Navn, og den senere Reaktion havde bragt den ubarmhjertige Virkelighed, var Götz' Ord til Frihedens Pris ingen tom Frase. Lige til det sidste bevarede han sin glødende Beundring for de Mænd, der i hans Ungdom havde kæmpet for Menneskehedens, for Menneskeandens Frigørelse. Da han mærkede sit Endeligt nær, talte han om i Kammas Blomsterhave at ville rejse en Stensætning med Navnene paa de Mænd, han havde elsket og beundret mest, deriblandt Washington, Franklin, Lafayette og Rousseau. En af hans yngre Venner beklagede, at han ikke oplevede Julirevolutionen, men ogsaa fordi han mente, at den gamle Frihedsven i saa Fald var levet op igen.

I det sidste Aar af hans Liv var *Ophelia Drewsen*, kaldet »Philla«, ene om at styre hans beskedne Husstand. Som Kamma Rahbeks Grandniece havde hun fra lille af været knyttet til Bakkehuset og var tyet herud med sine Hjerteanliggender. Det Portræt af hende, der nu indtager en Æresplads i Husets Hjørnestue, viser de umiskendelige Drewsenske Træk og hendes »Tænksomhed«, der fik Rahbek til at betegne hendes Ansigt som passende til at sidde foran i en Bog. Med datterlig Æmhed lyste hun Aftensols milde Fred over hans trætte Sjæl. Flere Gange havde han til hende ytret Ønsket om ikke at maatte leve for længe, hvilket ogsaa gik i Opfyldelse. En Dag ved indtrædende Tøbrud det sidste Foraar, han levede, øsede Regnen ned i Bakkehusets Gaard og drev i Strømme mellem Brostenene, et Syn han interesseret havde iagttaget Aar for Aar. Ophelia beklagede, at han ikke kunde se Vandskylltet, da han endnu ikke var staaet op. »Ja, det Syn faar jeg nok ikke tiere at se, min Pige,« lød Svaret. En Forkølelsessygdom gjorde efter et fire Ugers Sygeleje den 22. April 1830 Ende paa hans utrættelig gavnelystne og alene derigennem ærefulde Livsvirke.

Hans Bortgang efterlod, ifølge Molbechs Ord, »et alvorligt og dybtfølt Savn; thi det var som en hel Tidsalder, et halvt Aarhundredes Erindringsliv, der med ham sank i Graven«.

Rahbek blev stedt til Jorden med militær Honnør i sin Egenskab af Kaptajn i Kongens Livkorps, hvorfor der var tilsagt en Kommando, som skulde bære hans Lig til Graven, men allerede paa Bakkehuset traadte Studenter og Skuespillere parvis til for at vise ham den sidste Ære, og de afløstes paa den lange Vej til Frederiksberg Kirke ydermere af over 300 Frivillige. Paa Valby Bakke stod opstillet en Afdeling af Kongens Livkorps, som gjorde Honnør for Kisten og derefter gik i Spidsen for Sørgetoget. Da det havde naaet Kirken, blæstes en Salme med Basuner. Ved Baaren holdt J. P. Mynster en stærk personlig Mindetale, hvorefter Kisten med Affyring af en Æressalut sænkedes i Graven op til

Kirkegaardsmuren ud mod Alléen. Graven aabnedes sidste Gang i 1836, da Carl Heger blev jordet ved Søsterens og Svogerens Side. Paa en vedbendkranset Marmortavle læses følgende, af Oehlenschläger forfattede Indskrift:

KNUD LYNE RAHBEK
KAREN MARGRETHE HEGER
CARL JOHAN HEGER

Med elskte Viv vor Digter hviler her,
De delte troligt Livets Fryd og Kummer,
Og han, som var dem begge kær,
Og leved dem saa længe nær,
Nu deler med dem Gravens Slummer.

Med stemningsfulde Sørgehøjtideligheder hædredes Knud Lyne Rahbeks Minde paa det kongelige Theater, i Studenterforeningen, Frimurerlogen og Det dramatiske Selskab. — Af Oehlenschlägers Prolog »Rahbeks Minde«, fremsagt ved Sørgefesten paa den kongelige Skueplads, skal anføres det vemodige Farvel til Bakkehuset:

— — Men nu er Huset tomt. Philemon meer
Med elskte Baucis ikke dér du seer;
Den gamle Hauge med det stive Krat,
Staar i den unge grønne Vaar forladt;
Uluget Ukrudt over Blomsten groer,
Og snart udslettes vel det sidste Spor,
Naar fremmed Ejermand, med Modens Flid
Tilintetgør hvert Træk af gammel Tid.

Ophelia Drewsen, »Bakkehusets Datter« overlevede, efter sin Ægtefælle Geologen, Dr. Pingels tidlige Død, Rahbek i 65 Aar, gennem hvilke hun med et sjældent trofast Sind bevarede sine Ungdomsminder fra Bakkehuset og nænsomt værnede om de Erindringsgenstande, hun havde medbragt derfra. Saa nær lige gammel med Aarhundredet døde hun først i 1895 i Billedet af et skønt gammelt Rosentræ, der bærer sildige Roser.

Paa Auktionen efter Rahbeks Død solgtes Bakkehuset i Maj 1831 for 3,440 Rdlr. til Dekorator *Leo David Hamm*, en Mand med kunstneriske Aspirationer, som havde forsøgt sig i Landskabsmaleriet.

Sammen med sine to Brødre, der af Profession var Tapetfabrikanter, øvede Hamm sin Kunst, der nærmest gik i Retning af græsk Stil, paa sin nyerhvervede Ejendom, særlig dens vestre Fløj, ved at beslaa Ydervæggene med Træbeklædning og opføre en Tilbygning af Pavilloner. Molbech klager i sin Aaret efter Rahbeks Død udgivne poetiske Anthologi bittert over, »at dette saa berømte Sted nylig ved fremmed og uskaansom Haand er blevet voldsomt og smagløst forandret«. Midterpartiet i den Rahbekske Fløj blev hævet, de tre Hjørnevinduer

sænket og gjort større, Tapeterne erstattet med Paneler. — Hvad man end kan bebrejde Hamm for hans smagløse Omkalfatring af Huset, bør det dog erindres, at han i Maj 1833 af Bakkehusets Grund i dens Udkant skænkede et Areal af o. 100 Kvadratalen, paa hvilket der rejstes en Mindestøtte for Knud Lyne Rahbek og Hustru, »sat af Medborgere« efter forudgaaende Opfordring til at yde

Mindestøtten i Bakkehusets Gaard (flyttet hertil 1937).

Bidrag i dette Øjemed, undertegnet af J. P. Mynster, J. Collin, Chr. Holten, L. N. Hvidt og F. Fabricius. Medens Hetsch forestod den arkitektoniske Opstilling, udførte H. Freund Billedhuggerarbejderne. Paa Forsiden af Stenstøtten er indsat en Portrætmedaillon i Profil af Rahbek, paa Bagsiden er fremstillet en Kvindeskikkelse, Erato, Erindringens Muse, støttet til en Lyre. Paa Siderne er anbragt Ornamenter henholdsvis et Symbol paa Rahbeks forskelligartede Forfattervirksomhed, og en Svale paa en Gren, et Sindbillede paa Kamma Rahbeks Troskab mod sin graa, klinede Rede, hun aldrig forlod. Indskriften paa Støtten lyder:

HER BOEDE
 KNUD LYNE RAHBEK
 OG
 HANS ELSKELIGE HSTRU
 KAREN MARGRETHE HEGER

Allerede Fru Gyllembourg har med fuld Føje kaldet Indskriften herlig. Jævn og knap i Ordvalget og udmærket ved dens rythmiske Velklang, den manende, kraftfulde Optakt, der glider over i et indsmigrende Spil af skiftende lyse Vokaler.

Bakkehuset fik i Brødrene Hamms Tid en flygtig Renæssance ved de navnkundige Landliggere, til hvilke han udlejede Huset. I Sommeren 1842 beboede J. L. Heiberg sammen med sin Moder og Hustru de Rahbekske Stuer. »En Hytte, gamle Planter og Træer med krogede, knudrede Rygge, en forfalden Bænk, et faldefærdigt Plankeværk« var de synlige Minder fra Knud Lynes og Kamma Rahbeks Dage, men naar Moder og Søn sad paa Højen i Haven, faldt Talen ofte paa J. L. Heibergs Plejeforældre, fra hvis Hus han var rømt som Dreng, og de mange mærkelige Mennesker, der forstum færdedes her, og da vaagnede alt ligesom til Liv igen.«

I Sommeren 1845 boede Grundtvig paa Bakkehuset, hvor hans Landophold blev bekostet af Dronning Caroline Amalie. I Takkedigtet til sin Velynderinde dvæler han ved de Ungdomsminder, der vældede frem for ham herude:

I den lyse, stille Have
Ved det gamle *Bakkehuus*,
Sommerlyst, som Julegave,
Minder blidt om Ungdomsruus.

Hver en Skjald, som nu mon graane,
Lyse Blik i hver en Stil,
Hilste her Midnattens Maane, —
Beiled her til Cammas Smil!

Han glædede sig ved at sidde paa Højen, naar Frederiksberg Kirkes Bedeklokke lød over til ham i de endnu dengang landlige Omgivelser. En saadan mandig vemodig Høststemning affødte hans verdslige Salme: »Kirkeklokke, ej til Hovedstæder«, der siden har lydt og stadigt synges ved Tusinder af Grave. Paa Bakkehuset var det ogsaa, at en Skare af Deltagerne i det skandinaviske Studentermøde hyldede Skjalden »med Sagastav og Peterssværd i Haand«.

Det sidste Mindeblad i Bakkehusets rige Historie skyldes den danske Kulturhistories Mester, *Troels-Lund*, der fra sin Barndom og under hele sin Opvækst med sine Forældre tilbragte Sommermaanederne herude, hvor de boede i den ved 1860 nedrevne, af Vandstrømme fra Bakkedraget undergravede vestre Fløj, det gamle, lave Valby Bakkehus. I sine Livserindringer og i sit Værk »Bakkehus og Solbjerg«, der netop fremkom i den Tid, da Bakkehusets Skæbne skulde afgøres og derfor har bidraget meget til at vække Interessen for dets Bevarelse, har han med stærk Indføling skildret sin Barndoms og Ungdoms Sommerhjem og dets Omgivelser. Det levede i hans Bevidsthed som et Hjemsted for lutter lyse Minder og Indtryk, der skulde faa Betydning for ham hele Livet igennem.

Af Bakkehusets søndre Fløj, flankeret af høje Popler, som den var paa Troels-Lunds Tid, giver F. Zweidorffs Maleri fra 1837 (nu paa Frederiksborg Slot) en Forestilling. Gitteret forrest er Indhegningen af Ny Bakkehus' Gaardsplads. I Krogen til venstre ses Indgangen til Smøgen, men hele vestre Fløj er skjult af et Udhus paa Ny Bakkehus.

Af Brødrene Hamms Dødsbo solgtes Bakkehuset ved Auktion i 1852 til Kammerherre Aug. C. B. von Bibow, der atter i 1855 tilskødede det til den af Dr. Hübertz grundlagte »Helbredelsesanstalt for idiotiske Børn«, den senere Aandssvageanstalt for Sjælland.

Fra det endnu ret store Tilliggende udskiltes tre Parceller langs Alléen, paa hvilke Bing og Grøndahls Fabrikker og et Par Landsteder senere opførtes, og som købtes af Bogtrykker F. E. Bording, der kort efter solgte den Bakkehuset nærmest liggende Parcel med det derpaa byggede Hus »Tusculanum« kaldet, som allerede 1855 købtes af Dr. phil. M. G. G. Steenstrup.

Bakkehusets Overgang til Helbredelsesanstalten gav Anledning til den noget skurrile Trøst, H. C. Andersen yder i sit Eventyr »Et Stykke Perlesnor«, at »Idiotens Hjem« stadigt var et Aandens Hjem, Drivhuset for den sygnende Plante. Det skyldes imidlertid sikkert denne Erhvervelse, at Bakkehuset ikke kom til at dele Skæbne med Oehlenschlägers Fødehus, og at ikke hele dets Tilliggende er bleven udlagt til Bebyggelse af Lejekaserner.

I en lang Aarrække tjente Bakkehuset til Beboelse for Anstaltens Funktionærer. I 1903 var det saa godt som overladt til sig selv, da der i Stuerne afholdtes en af Møbler, Malerier og Mindegenstande fra den Rahbekske Kreds bestaaende Udstilling, som besøgte af over 10,000 Mennesker. Den viste noksom, hvor uformodet stor Interessen for vor litterære Guldalder endnu var og hvormeget der endnu fandtes af synlige Minder om hin Tid, spredte paa forskellige Hænder.

Derefter blev Bakkehuset prisgivet vanærende Forfald, særlig den af det Rahbekske Ægtepar saa nær i 30 Aar beboede Fløj, der kun tjente som Opbevaringssted for unyttigt Skrammel. Hjemløse Vagabonder havde endog upaaagtet kunnet benytte Kamma Rahbeks Køkken som Sovested. Gavlen ud mod Alleen var styrtefærdig. Taget var gennemhullet, Gulvet og Panelerne raadnede, og i de første Krigsaar blev alle Kakkelovne solgt som gammelt Jern og en Dobbeltjør hugget til Pindebrænde. Et Utal af Rotter øgede Hærværket.

Det var saavist ikke Pietetshensyn, der afholdt Anstalten fra at nedrive »den gamle Rønne«.

Af den snævre Kreds, der for 20 Aar siden, i Følelsen af at det gjaldt en national Ærespligt, satte sig til Opgave at redde Bakkehuset fra den truende Undergang, er siden tre Medlemmer, som hver især har indlagt sig Fortjeneste af Tankens Virkeliggørelse, afgaaet ved Døden, nemlig Digteren *Sophus Michaëlis*, Departementschef *Kai Glahn* og Overrettsagfører *P. Hennings*. Tilbage er Direktøren for Nationalmusæet, Dr. phil. *M. Mackeprang* og Forf. af nær-værende.

Tanken om Bakkehusets Genrejsning mødtes af den daværende Formand for Aandssvageanstalten, tidligere Provst og Undervisningsminister, med den størst mulige Uvilje. Ligesaa haabløs syntes Udsigten til at skaffe den til Restavreringsarbejdet fornødne Sum, der af Anstaltens Bestyrelse ansloges til 70,000 Kr. og krævedes som Garantikapital, inden man tog fat paa Arbejdet. Det lykkedes da til alt Held, ved den daværende Undervisningsminister J. Appels Forstaaelse og K. Glahns Fortale, at faa udvirket en Bevilling fra Staten paa 50,000 Kr. til den ydre Istandsættelse af Vinkelbygningen. Til denne Sum kom et betydeligt frivilligt Bidrag af 7,000 Kr., Indtægten af en af Forfatterforeningen udgivet Bog om Bakkehuset, hvis Fremstilling i en usædvanligt fornem Udstyrelse bekostedes af den Gyldendalske Bóghandel, samt et lignende Beløb, fremkommet ved Indsamling. Blandt Skriftets Bidragydere var Troels-Lund, Sophus Michaëlis og Jeppe Aakjær. Michaëlis' stemningsbaarne Digt vakte Genlyd i vide Kredse:

Nu raadner Huset som en dødsdømt Rønne,
i Slud og Svamp har Glemsel kvalt Idyllen,
der her sig hvælved vedbendgrøn og gylden
om denne Arne for det evig Skønne.

Filémon, Baucis! Denne Tempelhytte,
hvor Aandens Génier engang gav Møde,
fik unge Digtersjæle til at gløde
og alle danske Hjerter til at lytte.

De kampgjaldende Strofer, Aakjær udslyngede mod Aandssvageanstaltens Formand, runger ud i følgende Linjer:

Ej Provst eller Pranger tør slænge i Grus,
hvad Digter og Sanger paa vingede Ganger
har bygget til Fløjen paa Danmarks Hus.

Paa Trods af Formandens stadig lige stejle Modstand vedtog Anstaltens Bestyrelse, at den Rahbekske Fløj for et længere Aaremaal lejefrit stilledes til Raadighed for Komitéen mod at denne for de indsamlede Penge og et Bidrag fra Anstalten paa 10,000 Kr. skulde paatage sig Istandsættelsen af den anden Fløj med dens to Etagér, færdig til Bolig for en eller flere af Anstaltens Funktionærer, og bekoste den ydre Vedligeholdelse. Denne unægtelig haarde og overfor de mange enkelte Bidragydere næppe forsvarlige Bestemmelse kulkastede Komitéens Hensigt at ville indrette en eller to Beboelseslejligheder i Sidefløjen som hel eller delvis Fribolig for en aldrende Forfatter med Bidrag fra Dansk Forfatterforenings Legatfond.

Omsider stod hele Bygningen, saavidt muligt ført tilbage til dens oprindelige Skikkelse, under Arkitekt *Viggo Dahls* kyndige og nænsomme Ledelse, men den

i hine Aar saa dyre Arbejdsløn havde opslugt alle Midler. Arbejdet maatte stilles i Bero, indtil Undervisningsministeriet og Frederiksberg Kommunalbestyrelse hver havde bevilget 15,000 Kr. til Bygningens indre Montering. Til Administrering af »Stiftelsen Bakkehuset« nedsattes en permanent Komité med den Hovedopgave at bevare Bakkehuset og de deri værende Mindestuer i værdig Stand. Der udarbejdedes en Fundats, som 14. Februar 1925 erholdt kgl. Stadfæstelse.

Efter at Mindestøtten for Knud Lyne og Kamma Rahbek var bleven overladt Komiteen af Universitetet og fra dens oprindelige Plads, der tilhørte de forenede Bryggerier, hvor den stadig led Overlast af Stenkast, henflyttet til Bakkehusets lille Forhave, indviedes Mindestuerne den 3. Juni 1925 med en stemningsfuld Højtidelighed. Studenterkvarteret afsang Poul Martin Møllers Hyldestsange til Rahbek, og der holdtes ved den fakkelbelyste Mindestøtte Taler og nedlagdes Kranse fra Universitetet ved Rector magnificus, fra det kgl. Theater, Dansk Forfatterforening, Studenterforeningen, Skuespillerforeningen, Frimurerlogen o. a. For de mange Deltagere i Festen, der troligt havde fulgt det møjsommelige Arbejde for Bakkehusets Genrejsning, følte det som en Tilfredsstillelse atter at høre Sophus Michaëlis' varmtføjte Hyldestdigt til Genius loci, af sunget med forandret Ordlyd af Slutningsstroferne, der nu gav Udtryk for Glæden ved en beskeden, men fortjent Sejr paa kulturel Landvindings Omraade:

Vidt over Land nu toner Mindebruset.
 Det gamle Træ har Øksen ikke hugget,
 Men faste Mure har paany sig lukket
 Om Genien, der bor i Bakkehuset.

Komiteen kunde dermed foreløbigt se sit lange og brydsomme Arbejde kronet med Held, men nu gjaldt det om at genskabe Interiørerne saa troværdigt som muligt ved at efterspore de i saa nær et Aarhundrede paa mange Hænder spredte Møbler, Billeder og Erindringsgenstande, og søge at formaa deres nuværende Indehavere til at lade dem genvinde deres gamle Plads. Dette Hverv overtoges af nærværende Forfatter, der samtidigt flyttede ind som Lejer af Værelserne i Førsteetagen af Rahbekfløjen.

Fra først af raadede man kun over nogle her hjemmehørende værdifulde Portrættegninger af Rahbek og Prospekter, der blev udleveret fra Boet efter Dr. V. Pingel, Søn af »Bakkehusets Plejedatter«, deriblandt hendes Pastelbillede, malet af C. W. Wiehe, den førnævnte originale Silhouet af Kamma Rahbek og H. Buntzens Akvarel af Bakkehuset fra 1826. Hertil kom forskellige Ting, som en Ætling af en af Rahbeks Brødre, Forf. *Ove Rahbek*, havde samlet, mest Billeder og Bøger. Tre Søstre, Frøknerne *Konow* skænkede ikke alene en værdifuld Samling af Erindringsgenstande fra deres Bedstefader, A. Oehlenschläger, men har ogsaa ved testamentarisk Bestemmelse tilskrevet Bakkehuset alt, hvad de har arvet efter ham, deriblandt det originale, velkendte skønne Ungdomsportræt af Dig-

teren, tegnet 1809 af C. Riepenhausen i Rom, Portræter af hans Forældre og forskellige Møbler, Oehlenschläger erhvervede paa Auktionen efter Rahbek. *P. H. Boyes* Børn skænkede endvidere en Samling af Breve og Digte, der er oplysende for Bakkehusets Historie. Fra kgl. Fuldmægtig, cand. jur. *O. Bøgh*, modtog Mindestuerne en for deres fremtidige Mission saare betydningsfuld Gave, nemlig alle de af hans Fader, Litteraturhistorikeren, Prof. *Nic. Bøgh* gennem mere end tredive Aar samlede Mindegenstande, der har tilhørt danske Digttere og Forfattere, og Manuskripter, ialt over 2000 i Tallet. Endelig skal nævnes Erhvervelsen af Boghandler *A. Dolleris'* enestaaende komplette Samling af Udgaver og Enkelt-Tryk af *J. Ewalds* Skrifter og Litteratur om ham tilligemed hans Brevskrin og Notitsbog, saaledes at nu, halvandet Aarhundrede efter Digterens Død, alle hans beskedne smaa Ejendele, saavidt de kendes, er forenede paa samme Sted.

En 1936 udarbejdet trykt Vejledning for de Besøgende giver Oplysning om de enkelte Stykker i den righoldige Samling, over hvilken der ydermere paa Foranledning af Nationalmuseet er udarbejdet et udførligt Kartotek.

Hvormeget der end saaledes gennem tyve Aars maalbevidste og ufortrødne Arbejde var naaet, maatte man stadig regne med den Mulighed, at Aandssvageanstaltens Bestyrelse ved indtrædende Uoverensstemmelser vilde kunne opsig Lejemaalet, og Hus og Grund sælges til Nedbrydning og Nybygning. Sidefløjen var Hovedfløjen ivedkommende og tjente vedblivende til Funktionærbolig, et Forhold, som forstyrrede Helhedsbilledet og brød Stemningen. Tillige var Udvidelsesmulighederne for Mindestuerne, hvis Rammer truede med at sprænges, afskaarne.

Den nuværende Formand for Aandssvageanstaltens Bestyrelse indsaa, at det laa i begge Parters Interesse at faa det usikre og upraktiske Dobbeltforhold hævet, og bestemte sig derfor til at afhænde hele Huset og Grunden til den overkommelige Sum af 31,500 Kr. Da tidligere Forslag om at rejse en Kapital for at erhverve Bakkehuset ved Indsamling ikke antoges at ville give tilstrækkeligt Udbytte, erklærede en Privatmand sig villig til at erlægge Summen. For at sikre Bakkehusets Samlinger og dets fremtidige Skæbne i det hele taget, overdrog han det til Frederiksberg Kommune, som med største Forstaaelse for Sagen tog mod Tilbudet. Gennem tre af Kommunalbestyrelsens Medlemmer, indvalgte i den udvidede Bestyrelse, deltager Kommunen i Driften og Ledelsen. Det nye Styre gik straks i Gang med Planer til paa Frederiksberg Grund at skabe et Kulturcentrum og udadtil at give dette en værdifuld og stilfuld Ramme. Kommunalbestyrelsen bevilgede Midlerne til at omgive Grunden med en Mur ud mod Rahbeks Allé og Kammas Vej for derved at forebygge de Gang paa Gang opdukkende Planer om at beskære Grunden af Hensyn til Vejudvidelser. Haven blev nyanlagt, og Bedene beplantet — fortrinsvis med Vækster, som Kammas Rahbek yndede. I Forhavens Midte nær ved det hundreedaarige Kastanietræ,

der skygger over Gaardspladsen, fik Mindestøtten sin endelige Plads. De to Rum, der laa i Flugt med Mindestuerne, inddroges i disse og indrettedes henholdsvis til et Ewald- og Oehlschläger-Værelse. I Sidefløjen er i et, særligt til Studiebrug bestemt, Værelse indrettet Bibliotek og Arkiv. Bogsamlingen, over hvilken der er udarbejdet et Kartotek af Frederiksberg Kommunebibliotek, til hvis Omsorg den er betroet, omfatter dansk og til Dels fremmed Litteratur fra Rahbeks Tid. Den er grundlagt ved Gaver fra Overretssagfører L. Zeuthens og Herm. Triers Boer og senere fra mange Sider forøget ved Foræring og Køb, og nu vokset til o. 1200 Bind, til Dels i værdifulde Originaludgaver og nitide Exemplarer.

Bakkehuset. Efter Maleri af Heinr. Buntzen (1826).

Det righoldige, nu ogsaa omhyggeligt registrerede Arkiv har i Aarenes Løb været benyttet af ikke faa Literaturhistorikere, ogsaa fra Nabolandene, og har affødt en Række Afhandlinger og Brevpublikationer.

Sophus Michaëlis skyldes Tanken, i Bakkehusets Have at skabe en »Erindrings Lund« ved Opstilling af Buster og Støtter til Minde om danske Digtere og Forfattere, fortrinsvis saadanne, der har haft Tilknytning til vor litterære Guldalder eller Bakkehuset. Begyndelsen blev gjort ved, at Billedhugger L. Brandstrup kort før sin Død til Bakkehuset skænkede sin kunstnerisk værdifulde og vellignende Broncestatue af *F. L. Liebenberg*, hvem de første tekstkritiske Ud-gaver af vore Klassikere, især Oehlschläger, skyldes. Fornylig har man her ogsaa opsat Axel Hansens udtryksfulde Broncebuste af *S. Michaëlis*, der har indlagt sig saa stor Fortjeneste af Bakkehusets Bevarelse. Yderligere paa-tænkes opstillet en Mindestøtte med Portrætrelief af *Troels-Lund*. Tidligere er i Sidefløjens Gaardmur anbragt en Stentavle, hvis Indskrift beretter, at N. F. S. Grundtvig her digtede: »Kirkeklokke, ej til Hovedstæder.«

Opindeligt var Bakkehusstiftelsen kun betænkt paa, ikke at optage andre

synlige Minder, end saadanne, der havde Tilknytning til det Rahbekske Ægtepar og deres Kreds. I Aarenes Løb er der imidlertid tilflydt Mindestuerne saa mange værdifulde Erindringsgenstande, der har tilhørt Digtere og Forfattere fra en senere Tid, og som, længe pietetsfuldt bevarede af Efterkommerne, kunde frygtes at gaa tabt ved Ejerens Død. I Lighed med Goethemuseet i Frankfurt, har man tillige, for ikke at henfalde til ensidig Dyrkelse af enkelte store Navne fra vor litterære Guldalder, bestemt sig til at gøre Bakkehuset til en Digtermindesamling i videre Forstand.

De Rahbekske Mindestuer, der i Dagblade og Turisthaandbøger er bleven optaget blandt Københavns Seværdigheder med Angivelse af de daglige Besøgstider, har i det svundne Aarti været gæstet af Tusinder fra By og Land, hvortil kommer talrige Fremmede, især fra Sverige og Norge. Lovende for Fremtiden er det stadigt voksende Besøg af de fleste højere Skoler og de ældste Klasser fra Kommuneskolerne i København og dens nærmeste Omegn, for hvilke der ved Omvisningen har været holdt Foredrag. Stedet og dets Samlinger har saaledes udviklet sig til at blive en litteratur- og kulturhistorisk Billedbog og er derved indgaaet som et Led i Undervisningen, samtidig med at den opvoksende Ungdom faar et Indblik i Fortids borgerlige Boligskik og Levesæt.

Bakkehuset hævder sin Existensberettigelse ved sine stille Stuers dragende Magt, sin forunderlige Evne til at levendegøre et uforglemmeligt Afsnit af dansk Aandsliv og sin Vilje til at værne Mindet ogsaa om senere dansk Digtning.